

SAMORZĄD

ODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU TERYTORJALNEGO

TREŚĆ NUMERU:

Zatwierdzanie budżetów—*W. Gajewski.*

Samorząd terytorjalny w Belgji(c.d.)—*K. Windakiewicz.*

Program racjonalnej gospodarki drogowej na terenie woj. warszawskiego i sposób jej sfinansowania — *S. Podwiński.*

Oświata pozaszkolna w samorządzie pow. garwolińskiego—*L. Woliński.*

Dookoła spraw samorządowych.

Samorząd u obcych.

Z Biura Zjazdów Samorządu Ziemińskiego.

Z życia samorządu.
Komunikaty.

Gmina wiejska i miejska:

- a) Wzorowa gmina, *S. Głazczyński.*
- b) Z gmin.

Wiadomości o gminnych Kasach Pożyczkowo-Oszczędnościowych:

- a) Jak Komisja Rewizyjna gminnej Kasy Pożyczkowo-Oszczędnościowej ma badać sprawy swej Kasy, *W. Ludkiewicz.*
- b) Kronika.

Poradnik samorządowy.

Komunikaty Zrzeszenia Samorz. Pow.

Ogłoszenia.

Warszawa, 19 września 1926 r.

Cena numeru 1 złoty.

W/m. Nowy Świat 69
Redaktor Admin. J.
Kardo Stepiński

Zrzeszenie Samorządów Powiatowych nabyło pozostałą część nakładu książek treści samorządowej, które się ukazały w **Bibliotece Komunalnej Wendego**. Obecnie tedy jesteśmy w możności dostarczyć czytelnikom „Samorządu” nie tylko wydawnictwa własne, które ukazały się w **Bibliotece Samorządu**, lecz wogóle wszystkie dotąd niewyczerpane jeszcze wydawnictwa komunalne.

Nabyte wydawnictwa Biblioteki Komunalnej Wendego będziemy odstępować czytelnikom „Samorządu” po cenach niższych.

Obecnie tedy mamy na składzie następujące wydawnictwa komunalne:

Wydawnictwa Biblioteki Komunalnej Wendego

1. Inż. M. Wł. Nestorowicz,	Dyrektor Depart. w Min. Rob. Publ. „Sprawa drogowa w Polsce”
cena zamiast 5 zł.	3 zł.
2. Inż. M. Wł. Nestorowicz.	„Zbiór ustaw i rozporządzeń drogowych”
cena zamiast 7 zł.	6 zł.
3. Inż. G. Szymkiewicz	„Ustawy i rozporządzenia z dziedziny budownictwa obowiązujące w Państwie Polskim”
cena zamiast 10 zł.	8 zł.
4. Prof. Dr. A. Pragier	„Zarys skarbowości komunalnej” cz. I.,
cena zamiast 8 zł.	6 zł.
5. Dr. M. Jaroszyński	„Samorząd terytorjalny w Polsce”
cena zamiast 5 zł.	3 zł.

Wydawnictwa Biblioteki Samorządu

1. Dr. Nowakowski:	„Zasady zwalczania chorób zakaźnych”.
Książka, polecona przez Generalną Dyрекcję Służby Zdrowia, jako podręcznik dla personelu pomocniczego służby zdrowia.
Cena 3 zł.
2. Józef Bek:	„Działalność Rady Powiatowej w Limanowej na polu popierania sadownictwa w latach 1902 — 1917”.
Cena 1 zł. 50 gr.
3. Kalendarz Samorządowy na rok 1926.	Cena 7 zł.
4. Stefan Pachnowski:	„Wskazówki rachunkowo-kasowe dla miast”.
Cena 5 zł.
5. Dr. M. Jaroszyński:	„Gospodarka gmin wiejskich w Polsce na tle stanu finansów gminnych”;
„Znaczenie opłat drogowych w dochodach pow. zw. komun.”
Cena 5 zł.
6. Dr. A. Pragier:	„Zarys skarbowości komunalnej” cz. II
dla nabywających część I i II (całość) 10 zł.
Cena 7 zł.
7. Stanisław Podwiński:	„Biblijografia polskiej literatury o samorządzie terytorjalnym” (zestawienia wszystkich wydanych w języku polskim książek i ważniejszych artykułów, dotyczących samorządu)
Cena 7 zł.
8. Pamiętnik Zjazdu przedstawicieli sejmików powiatowych, odbytego w r. 1926.	Cena 10 zł.
9. St. Pachnowski. Przepisy budżetowe dla Związków Komunalnych	Cena 1 zł. 50 gr.

—•••—

Skład główny w administracji tygodnika „SAMORZĄD”,

Warszawa, ul. Leszczyńska 6, tel. Nr. 301-93, Konto P. K. O. Nr. 1520.

SAMORZĄD

TYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU TERYTORJALNEGO.

PRENUMERATA KWARTALNA
10 ZŁOTYCH POLSKICH.
NUMER POJEDYNCZY I ZŁOTY.

KONTO CZEKOWE POCZT. KASY OSZCZ. № 1520.

ADMINISTRACJA „SAMORZĄDU” —
WARSZAWA, LESZCZYŃSKA 6.
TELEFON 301.93.
CZYNNE OD GODZINY 8 DO 3.
REDAKCJA — KOPERNIKA 30.
TELEFON 131.92 i 225.50.

Redakcja rękopisów nie zwraca.

OGŁOSZENIA ZWYKŁE ZA TEKSTEM
STRONA—200 ZŁ. POL. OGŁOSZENIA CYFROWE, ILU-
STROWANE I W TEKŚCIE o 50 proc. DROŻEJ, OGŁO-
SZENIA ZWIĄZKÓW SAMORZĄDOWYCH DOSTAR-
CZONE BEZPOŚREDNIO DO ADMINISTRACJI o 25 proc.
TANIEJ. OGŁOSZENIA, NADEŚLANE BEZ PODANIA
WYMIARU, DRUKUJE SIĘ NA 114 STRONY.

Kierownik Redakcji Aleksander Bogustawski.

Komitet Redakcyjny: Józef Bek, pos. Aleksander Bogustawski, Stefan Boguszewski, Wacław Gajewski,
Władysław Korsak, Joachim Wołoszynowski.

ROK VIII.

WARSZAWA, 19-go WRZEŚNIA 1926 R.

Nr. 38.

Zatwierdzanie budżetów.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 czerwca 1924 r. (Dz. Ust. 51, poz. 522) o obowiązku i sposobie pokrywania wydatków przez związki komunalne zmieniło dotychczasowe a, trzeba dodać, naogół bardziej liberalne przepisy ustaw zaborczych, dotyczące zatwierdzania budżetów związków samorządowych.

Sformułowanie § 8 tego rozporządzenia jest zupełnie niejasne. Dla uprzytomnienia sobie przytaczam je.

„§ 8. Preliminarze budżetowe podlegają zatwierdzeniu władzy nadzorczej tylko o tyle, o ile zawierają pozycje, przewidziane w § 4 ustęp pierwszy litera g. lub takie pozycje, które opierać się winny na uchwałach podlegających zatwierdzeniu władzy nadzorczej.

Jeżeli budżet lub część jego podlega zatwierdzeniu, powinna władza nadzorcza dokonać zatwierdzenia w ciągu dni 30-tu od dnia otrzymania preliminarza” i t. d.

Z tego sformułowania powinno wynikać:

a) że tylko pewne pozycje budżetowe podlegają zatwierdzeniu (o tyle, o ile).

Wnioskowanie, że cały budżet podlega zatwierdzeniu o ile w nim znajduje się choćby jedna pozycja wymagająca zatwierdzenia, jest niesłuszne.

Sprzeciwiają się temu 1) dalsze ustępy tegoż artykułu, dwukrotnie wymieniające możliwość wypadków, w których tylko część budżetu wymaga zatwierdzenia, 2) wyraźny przepis naszej Konstytucji, który w art. 70 podkreśla, że wypadki zatwierdzania uchwał organów samorządowych będą należały do wyjątków i muszą być określone ustawami.

3) Zgodnie z tym przepisem ustawa o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych z dnia 11.VIII.23 r., dotycząca najważniejszej sprawy, wywołującej najczęściej ścisłą kontrolę władz nadzorczych — mianowicie sprawy opodatkowania, wprowadza różne przepisy w tym

względnie. Odnosnie jednych podatków nie wymaga zatwierdzeń, odnośnie innych wyraźnie tego żąda. Ustawodawca zupełnie świadomie wprowadził to rozróżnienie i byłoby sofistyką twierdzić, że umieszczenie w budżecie jednego podatku, który wymaga zatwierdzenia, odbiera związkowi samorządowemu swobodę dysponowania podatkami innymi, którą mu dała ustawa o finansach komunalnych bez potrzeby uzyskiwania zatwierdzeń.

Jeżeli staniemy na stanowisku, że tylko pewne określone pozycje wymagają zatwierdzenia, to powstaje zagadnienie, jakie to są pozycje w rozumieniu dotychczasowych ustaw i rozporządzeń.

Są to przede wszystkim pozycje dochodowe, mówiące o obciążeniu ludności, a mianowicie:

1) podatki (samoistne czy dodatki), podlegające zatwierdzeniu władzy nadzorczej na mocy ustaw, które stanowią o ich poborze;

2) opłaty i dopłaty drogowe oparte na art. 19 i 23 ustawy drogowej z dn. 10.XII.1920 r.;

3) opłaty pobierane w zakładach i przedsiębiorstwach samorządowych wobec ustawy z dn. 29.12.1925 r. (Dz. Ust. Nr. 1, poz. 2) zamienionej rozporządzeniem Prezydenta Rz. z dnia 31 sierpnia 1926 r. (Dz. Ust. 91, poz. 527);

4) sprzedaż nieruchomości, zaciągnięcie pożyczki długoterminowej.

Po stronie wydatków:

1) kupno nieruchomości,

2) pensja Zarządu i pracowników zw. samorządowych,

3) wydatki obowiązkowe ustalone przez specjalne ustawy.

Praktyka władz nadzorczych za przykładem Min.

5221 1731 1493

Spr. Wewn. i Min. Skarbu szła w innym kierunku, wymagając zatwierdzenia budżetu w całości.

Na tem też stanowisku stanęły oba Ministerstwa, rozcinając wszystkie wątpliwości radykalnie przez jasne sformułowanie § 58 rozporządzenia wykonawczego Min. Spr. Wewn. z dn. 28.VI. r. b. (Dz. Ust. Nr. 75, poz. 433).

„Preliminarze budżetowe związków komunalnych w przypadkach, gdy zawierają pozycje przewidziane z § 4 lit. g, rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej podlegają zatwierdzeniu władzy nadzorczej w całości zarówno po stronie wydatków, jak i dochodów, przyczem władza nadzorcza bada zarówno legalność jak i celowość tych wydatków i dochodów”.

Brzmienie tego paragrafu jest bezwarunkowo o wiele jaśniejsze, wyraźniejsze, nie daje żadnych sposobności do różnych interpretacji.

Jednak jeżeli ten przepis ma tylko wyjaśniać brzmienie odpowiedniego § rozporządzenia Prezydenta Rzp., to stwierdzić należy, że można mieć poważne wątpliwości, co do ich zgodności.

Widzimy przecież, że w rozporządzeniu wykonawczym zginął zwrot „o tyle o ile” a na jego miejsce posta-

wiono „gdy”; nawet w powołaniu się na § 4 zauważamy wypuszczenie słów „ustęp pierwszy”. Niema też już mowy o zatwierdzaniu „budżetu lub jego części” — budżet według rozporządzenia wykonawczego zawsze zatwierdza się w całości, tak po stronie dochodów jak i wydatków.

Sprawa nadzoru, której częstkę tylko stanowi zagadnienie zatwierdzania budżetów z punktu widzenia celowości, będzie rozstrzygnięta niedługo przy uchwalaniu ustaw ustrojowych związków samorządowych.

Takie lub inne zinterpretowanie § 8 rozp. Prez. Rz. wobec krótkotrwałości, prawdopodobnie, jego istnienia nie jest sprawą ważną. Samorzady ten jeden jeszcze rok mogą to przetrzymać bez żadnych większych szkód.

Jeżeli poruszyłem teraz tę sprawę, to tylko dla przykładu, jak należy przestrzegać jasności sformułowania w naszych ustawach, o ile nie chcemy się spotkać z interpretacyjnym niespodziankami. Przykład poruszony przeze mnie ilustruje świetnie te uwagi, które na łamach „Przeglądu Narodowego” i „Samorządu” poruszali prof. Wasiutyński i dr. Jaroszyński, podkreślając właściwość każdej biurokracji do rozszerzenia swych kompetencji w drodze zbyt swobodnej interpretacji.

Wacław Gajewski.

Samorząd terytorjalny w Belgji.

(D. c.).

C. Samorząd gminny.

I. Ustrój i zakres działania gminy.

Ustrój gmin belgijskich opiera się na ustawie z dnia 30 marca 1836, zmienionej całym szeregiem ustaw późniejszych, z których najważniejsze są: ustawa z dnia 30 czerwca 1842, 1 i 3 marca, 13 kwietnia i 20 maja 1848, 30 czerwca 1865, 30 grudnia 1887, 11 kwietnia i 12 września 1895, 30 grudnia 1887 (rozp. Król. z 23 grudnia 1891), 12 września 1895 i 19 lutego 1921, dotyczące wyborów gminnych.

Według stanu z roku 1920 istnieje w Belgji 2638 gmin.

Chcąc określić definicję gminy Belgji, należy sięgnąć jeszcze do ustawodawstwa francuskiego, które dało podstawę belgijskiej organizacji gminnej. Francuskie Zgromadzenie Konstytucyjne podało definicję gminy dekretem z dnia 14 września 1791 w tych słowach: Obywatele francuscy, wzięci razem na wzgląd z uwagi na stosunki miejscowe, jakie wynikają z ich skupienia po miastach lub w pewnych okręgach ziemskich, stanowią gminy (Tytuł II art. 8). W dekrete konwencji z daty 10-11 czerwca 1793 znajdujemy następującą definicję, która jest jeszcze więcej dokładna: gmina jest to stowarzyszenie (société) obywateli, złączonych stosunkami miejscowymi.

Za dawnych rządów administracja w Belgji należała prawie całkowicie do gminnych organizacji ławniczych (kolegijów ławniczych). Władza sądowna była też zmunicipalizowana. Urzędnicy miejscowi mieli obowiązek sprawować nie tylko zarząd majątku gminnego, lecz także po-

licję, mianowicie tam, gdzie rozchodziło się o obyczajność, zdrowie publiczne, żywność, czystość, budynki, zabezpieczenia przeciwko pożarowi, upiększenie miast, spokój publiczny, tak we dnie, jak i w nocy, o policję nad środkami przewozowymi, o handel, stowarzyszenia rzemiosłnicze, sztuki, manufaktury, opiekę nad ubogimi, sprawy wyznaniowe i t. d. Łatwo przekonać się z tego wylczenia, jak szerokie pole było otwarte dla czynności dawnych zarządów municypalnych. Kierowały one nadto całym szeregiem agend publicznych, które dotyczyły interesów ogólnych kraju i które za obecnych czasów są jeszcze scentralizowane w rękach zarządu. W ten sposób były one związane, jako konieczne ogniwo z ustrojem całego państwa. Tem właśnie tłumaczy się, dlaczego stara francuska budowa komunalna przetrwała tyle wieków i tyle zmian politycznych, nie utraciwszy nic ze swojej solidności. Nie można było naruszyć organizacji gminnej, nie naruszając jednocześnie podstaw ogólnej administracji kraju i nie narażając na szwank całego szeregu interesów wewnątrz państwa.

Obecnie w każdej gminie istnieje ciało komunalne (corps communal), złożone z radnych (conseillers), burmistrza (bourgmestre) i ławników (échevins) (art. 1). Radni są wybierani bezpośrednio przez zebranie wyborców całej gminy (art. 2 ust. gminnej).

Burmistrza mianuje król z łona radnych, może on jednak za zgodą deputacji stałej zamianować burmistrza z porady gminnej (conseil communal) z pomiędzy obywateli gminy, mających skończone lat 25. Jeżeli burmistrz mianowany jest z poza rady, to ma on w każdym razie głos

stanowczy w kolegium, jakie stanowią razem burmistrz i ławnicy. Jest on z prawa prezydentem rady gminnej z głosem doradczym.

Ławnicy wybierani są przez radę gminną i z grona jej członków. Wybór dokonywa się w głosowaniu tajnym i większością bezwzględną. Oddzielnych głosowań odbywa się tyle, ilu ławników jest do wybrania. Kolejność ławników wyznacza się wedle porządku głosowań. Jeżeli przy dwóch głosowaniach żaden kandydat nie otrzymał większości, dokonywa się balotażu t. j. wyboru wtórnego (ściśłego) pomiędzy dwoma kandydatami, którzy otrzymali największą liczbę głosów. Przy wyborze wtórnym w razie równości zwycięża kandydat starszy wiekiem. Wybór ławników dokonywa się na posiedzeniu konstytuującym, które odbywa się po odnowieniu całkowitem lub częściowym rady. W każdym innym przypadku wybór powinien być dokonany w przeciągu trzech miesięcy od zawakowania stanowiska.

Przepisy, dotyczące utraty mandatu względnie ustąpienia ze stanowiska radnego gminnego, odnoszą się do utraty urzędu względnie ustąpienia z urzędu ławnika (Ustawa z 30 grudnia 1887, art. 9).

Liczba ławników wynosi:

W gminach liczących do 10.000 mieszkańców — dwóch ławników,

W gminach liczących od 10.000 do 20.000 mieszkańców — trzech ławników,

W gminach liczących od 20.000 do 50.000 mieszkańców — czterech ławników,

W gminach liczących od 50.000 do 150.000 mieszkańców — pięciu ławników,

W gminach liczących ponad 150.000 mieszkańców — sześciu ławników.

Ustawa z 27 sierpnia 1921 r. zwiększa liczbę ławników miasta Gandawy do siedmiu. Burmistrz jest z urzędu przewodniczącym kolegium ławniczego.

Rada gminna, razem z burmistrzem i ławnikami, składa się w gminach, liczących poniżej 1.000 mieszkańców z 7 członków

liczących od	1,000—	3,000	mieszkańców z	9	członków
"	"	3,000—	10,000	"	11
"	"	10,000—	15,000	"	13
"	"	15,000—	20,000	"	15
"	"	20,000—	25,000	"	17
"	"	25,000—	30,000	"	19
"	"	30,000—	35,000	"	21
"	"	35,000—	40,000	"	23
"	"	40,000—	50,000	"	25
"	"	50,000—	60,000	"	27
"	"	60,000—	70,000	"	29
"	"	70,000—	80,000	"	31
"	"	80,000—	90,000	"	33
"	"	90,000—	100,000	"	35
"	"	100,000—	150,000	"	37
"	"	150,000—	200,000	"	39
"	"	200,000—	250,000	"	41
"	"	250,000—	300,000	"	43
"	"	300,000	wzwyż	"	45

Rada gminna składa się z wyżej oznaczonej liczby członków nawet w tym przypadku, gdy burmistrz mianowany jest z poza jej grona (Ustawa z 20 lutego 1921 r.).

Radnych wybiera się na okres lat sześciu. Ten sam okres dotyczy burmistrza i ławników.

Czynne prawo wyborcze w gminach belgijskich przysługane jest podług ustawy z dnia 15 kwietnia 1920 r. wszystkim obywatelom belgijskim bez różnicy płci, posiadającym co najmniej 21 lat wieku i zamieszkałym w gminie przynajmniej od sześciu miesięcy.

Bierne prawo wyborcze (éligibilité) przysługują obywatelom belgijskim, posiadającym 25 lat skończonych i zamieszkałym w gminie. W gminach, liczących mniej, niż 700 mieszkańców, ma jedna trzecia najwyżej członków rady wzięta być z pomiędzy obywateli, zamieszkałych w gminie w dniu wyborów. W innych gminach wystarczy, jeśli kandydat na członka rady jest obywatelem belgijskim i ma wiek powyższy. Kobiety są wybieralne do rad gminnych na równych warunkach, jak mężczyźni (ustawa z 19 lutego 1921). Nie mogą być członkami rad gminnych ani być burmistrzami gubernatorów prowincyj, członkowie deputacji stałej rady prowincyj, sekretarze (greffiers) prowincyjni, komisarze okręgowi i ich funkcjonariusze, oficerowie armji z wyjątkiem oficerów kadr rezerwowych, wojskowi niżej oficera podczas trwania normalnej służby czynnej, funkcjonariusze wojskowi, należący do armji każda osoba, pobierająca pensję lub subsydjum od gminy, komisarze i agenci policyjni, agenci siły zbrojnej (force publique) oraz funkcjonariusze zarządu leśnego. Burmistrzami ani ławnikami nie mogą być członkowie kurji, trybunałów cywilnych i sądów pokoju, urzędnicy prokuraturji, sekretarze i ich adjunkci przy kurjach i trybunałach cywilnych lub handlowych i sekretarze sądów pokoju, duchowni, inżynierowie i konduktorzy mostów i dróg oraz kopalni w służbie czynnej, agenci i funkcjonariusze zarządu skarbowego, poborcy (receveurs) zarządów schronisk i biur dobroczynności oraz nauczyciele, pobierający pensje lub subsydjum roczne od państwa lub prowincji. Przewidziane są nadto przepisy co do niedopuszczalności równoczesnego piastowania mandatu radnych przez osoby z sobą spokrewnione i spowinowaczone, a nadto co do niedopuszczalności łączenia w jednym ręku funkcji poborcy i sekretarza gminnego oraz co do łączenia tych stanowisk z funkcjami burmistrza, ławnika lub członka rady gminnej.

Posiedzenia rady odbywają się każdym razem, kiedy zajdzie tego potrzeba. Zwołuje je kolegium z burmistrza i ławnika. Żaden akt, żaden dowód (piece), dotyczący administracji, nie może być usunięty z pod sprawdzenia go przez członków rady gminnej. Publicznie muszą się odbywać te posiedzenia rady, na których przedmiotem obrad są budżety (z wyjątkiem rozdziału o płacach), składanie rachunków, podstawa każdego wydatku, który nie może być pokryty dochodami danego roku lub saldem kasowym, jako też środki pokrycia takiego wydatku, następnie tworzenie zakładów użyteczności publicznej, pożyczki, całkowite lub częściowe pozbycie majątku lub praw z nieruchomościami narówni stojących, zamiany i transakcje, dotyczące tego majątku lub praw, dzierżawy emfiteutyczne, ustanawianie hipotek, podział dóbr niepodzielnych oraz burzenie budynków publicznych i pomników dawnych (art. 71 ust. gm.).

Kolegium z burmistrza i ławników zbiera się w dniach i godzinach, regulaminem oznaczonych, i to tak często, jak tego wymaga szybkie załatwienie spraw; nie może ono obradować, jeżeli nie jest obecna więcej niż połowa

jego członków. Uchwały (resolutions) zapadają większością głosów: w razie równości głosów kolegium odracza sprawę do innego posiedzenia, chyba że uzna za stosowne przyzwać jednego z radnych podług kolei, w jakiej tenże jest zapisany w tabeli starszeństwa. Jeżeli jednak większość kolegium uznała przed dyskusją nagłość sprawy, decyduje w razie równości głosów głos przewodniczącego. Podobnie dzieje się, jeżeli w ciągu trzech posiedzeń ujawniła się w tej samej sprawie równość głosów, a większość nie oświadczyła się za przyznaniem jednego członka z rady (ust. z 20 kwietnia 1921 r.).

Do kolegium z burmistrza i ławników należy:

1) wykonywanie ustaw i rozporządzeń administracji ogólnej, jakoteż regulaminów i rozporządzeń rady prowincyjnej albo też deputacji stałej, o ile to wykonanie jest mu powierzone (ust. z dn. 18 grudnia 1887, art. 18);

2) ogłaszanie i wykonywanie rezolucyj rady gminnej;

3) administracja zakładów gminnych;

4) zarząd dochodami, asygnowanie wydatków gminnych i nadzór nad rachunkowością;

5) kierownictwo robót gminnych;

6) wytyczanie dróg głównych i podrzędnych (alignement de la grande et petite voirie) z zastosowaniem się do ogólnych planów, o ile te ustalone zostały przez władze wyższe, względnie z zastrzeżeniem dla stron, dotkniętych decyzją władzy gminnej, prawa rekursu do władzy wyższej i do trybunałów;

7) zatwierdzanie planów prywatnych budowy w częściach gminy o gęstszej skupieniu, jeżeli plany te dotyczą dróg powyższych;

8) prowadzenie sporów sądowych gminy, bądź pozyskując, bądź broniąc;

9) zarząd własnością gminy oraz staranie o utrzymanie jej praw;

10) nadzór nad pracownikami, płaconymi przez gminę (za wyjątkiem funkcjonariuszy policji miejscowej, których nadzór należy do burmistrza);

11) dbałość o utrzymanie dróg wycinalnych i biegów wód w myśl ustaw i regulaminów władzy prowincyjnej;

12) nadzorowanie przytułisk, biur dobroczynności i zakładów zastawniczych (monts-de-piété) oraz kas oszczędności (o których zakładanie w miastach rękodzielniczych powinien się starać burmistrz i ławnicy w myśl art. 92 ust. gm.);

13) staranie się o utrzymywanie rejestrów stanu cywilnego (urzędnikiem stanu cywilnego jest burmistrz lub wyznaczony przez kolegium ławnik) (art. 93 ust. gm.);

14) przedsięwzięcie środków zapobiegawczych i zaradczych w wypadku zająć wywołanych przez osoby niepożyteczne lub obłąkane, pozostawione na wolności (art. 95 ust. gm.);

15) nadzór nad osobami, notorycznie oddającymi się rozpucie, i lokalami tym celom służącymi;

16) policja nad widowiskami;

17) protokolarne sprawdzanie przynajmniej raz na kwartał stanu kasy gminnej;

18) czuwanie nad archiwami, efektami i rejestrami stanu cywilnego, nad zachowaniem kart i starych dokumentów gminy.

Corocznie, zanim rada gminna przystąpi do obrad nad budżetem, obowiązane jest kolegium ławnicze złożyć na publicznym posiedzeniu sprawozdanie o administracji

i stanie spraw gminy. Odpis tego sprawozdania otrzymuje stała deputacja rady prowincyjnej. Dzień i godzina posiedzenia powyższego mają być conajmniej trzy dni naprzód ogłoszone afiszami (art. 70 ust. gm.).

Burmistrz i ławnicy, pobierający stałe uposażenie, nie mają prawa do żadnych innych świadczeń ze strony gminy pod jakimkolwiek bądź tytułem lub nazwą. Na wniosek rady gminnej uposażenie to może być cofnięte lub zmienione przez deputację stałą. Z uposażenia tego potrącona być może pewna część w wysokości przez deputację stałą oznaczonej, w celu ustanowienia z tej kwoty wynagrodzenia dla członków kolegium za uczestnictwo w posiedzeniach. Wynagrodzenie takie płatne jest w stosunku do ilości posiedzeń, w których dany członek wziął udział.

Burmistrz jest obowiązany wykonywać ustawy i rozporządzenia administracji ogólnej, jak również rozporządzenia i regulaminy (reglements) rady prowincyjnej lub deputacji stałej, o ile to wykonanie nie jest poruczone kolegium ławniczemu lub radzie gminnej. Specjalnym jego obowiązkiem jest wykonywanie ustaw i regulaminów policyjnych. Może on na własną odpowiedzialność zlecić swe atrybucje w części lub w całości jednemu z ławników (ust. 30 grudnia 1887).

W przypadku rozruchów, groźnych zbiegowisk, zamachów na spokój publiczny lub też innych nieprzewidzianych zdarzeń może burmistrz, jeżeliby zwłoka mogła spowodować niebezpieczeństwo lub szkodę dla mieszkańców, wydawać regulaminy i rozporządzenia policyjne, pod warunkiem bezzwłocznego powiadomienia o tem rady i bezpośredniego przesłania ich odpisu gubernatorowi z dołączeniem uzasadnienia, dłaczego nie zwrócił się w przedmiocie tych zarządzeń do rady gminnej. Gubernator może wstrzymać wykonanie tych regulaminów i rozporządzeń. Tracą one natychmiast skuteczność, jeżeli rada nie potwierdzi ich na najbliższym posiedzeniu (art. 94 ust. gm.). Burmistrz może też w powyższych przypadkach zażądać w pisemnej drodze pomocy gwardji cywilnej lub siły zbrojnej.

W razie przeszkody zastępuje burmistrza delegowany przezeń ławnik lub, jeżeli taki nie został delegowany, najbliższy podług kolejności ławnik.

Analogicznie, jak to czyni ustawa prowincyjna w odniesieniu do sekretarza prowincyjnego, przyznaje belgijska ustawa gminna specjalne stanowisko sekretarzowi gminy (secrétaire), określając jego obowiązki i prawa w osobnym rozdziale (art. 109 — 113 ust. gm.). Mianuje go, zawiesza w urzędzie i odwołuje rada gminna, a zatwierdzenie tych aktów należy do deputacji stałej. Minimum jego uposażenia określone jest ustawą z dnia 17 sierpnia 1920 r. Waha się ono między kwotą 1500 a 10.500 franków podług skali, ustanowionej w zależności od wysokości zaludnienia gminy. Obowiązkiem sekretarza jest w szczególności sporządzanie protokołów i wypisów wszelkich obrad.

Osobny rozdział (art. 114 — 122) poświęca ustawa gminna także poborcy (receveur) gminnemu, którego również mianuje, zawiesza w urzędzie i odwołuje rada gminna, przyczem zatwierdzenie tych aktów zastrzeżone jest deputacji stałej. Jeżeli dwukrotna nominacja sekretarza lub poborcy nie uzyska zatwierdzenia, rada gminna dokonywa już swobodnie nominacji pod warunkiem, że wybór jej nie padnie na kandydata, wykluczo-

nego przez deputację stałą. Poborca obowiązany jest złożyć kaucję, której skala waha się między 600 fr. a 100.000 fr., zależnie od wysokości dochodów odnośnej gminy. Obowiązkiem poborcy jest między innymi ściągać dochody gminne i na polecenie dokonywać wypłat w granicach odnośnych artykułów budżetu lub kredytu

specjalnego, jak również ściągać podatki na żądanie gmin innych od podatników w swojej gminie. Uposażenie poborcy określa rada gminna uchwałą, podlegającą zatwierdzeniu deputacji stałej.

(D. n.).

Dr. Kazimierz Windakiewicz.

Program racjonalnej gospodarki drogowej na terenie województwa Warszawskiego i sposób jej sfinansowania.

W poprzednim artykule, ogłoszonym w Nr. 35 „Samorządu”, scharakteryzowałem dotychczasową gospodarkę drogową powiatowych związków komunalnych Województwa Warszawskiego, stwierdzając, że w dziedzinie konserwacji mniej więcej są zaspakajane najskromniejsze potrzeby, w dziedzinie budowy zaś dróg bitych, ulepszenia dróg gruntowych i przebudowy mostów przewidywanych na stałe — niewiele się robi i zaniedbania są dość poważne. Dzieje się to nie ze względu na brak środków finansowych, gdyż dotychczasowa podstawa dochodów — opłaty drogowe są tylko w 73% wykorzystane, lecz na skutek ogólnego kursu oszczędnościowego, panującego wszechwładnie w ostatnich paru latach.

Obecnie chciałbym przedewszystkiem stwierdzić, jakie są niezbędne potrzeby w tej dziedzinie w poszczególnych powiatach, sporządzić teoretyczny, lecz niedaleki od prawdy preliminarz wydatków, a następnie znaleźć na te wydatki źródła pokrycia, omawiając jednocześnie projekty Minist. Robót Publicznych wprowadzenia podatku od pojazdów mechanicznych i zwierząt pociągowych.

W tabelicy I-ej przedstawiłem gęstość sieci dróg bitych w poszczególnych powiatach, opierając się na danych Okręgowej Dyrekcji Rob. Publicz. Wojew. Warszawskiego, przyczem gęstość sieci została określona w odniesieniu do 1 km.² powierzchni z uwzględnieniem gęstości zaludnienia na podstawie wzoru

$$V_{a,b} \text{ gdzie } a = \frac{\text{klm. dr. bit.}}{1 \text{ km.}^2 \text{ pow.}}, \text{ zaś } b = \frac{\text{klm. dr. bit.}}{100 \text{ mieszk.}}$$

Z powyższego zestawienia widać, że Województwo posiada 2 razy rzadszą sieć, niż b. zabór pruski, 3 razy niż Niemcy, 8 razy rzadszą niż Francja. Różnice między poszczególnymi powiatami są znaczne, bo nawet 3-krotne, (powiat Lipnowski i Kutnowski). Najrzadszą sieć dróg mają powiaty Lipnowski, Rypiński, Nieszawski (dawniej nadgraniczne) i Radzyński, najgęstsza, zresztą w całość b. Kongresówce — powiat Kutnowski.

Gęstość dróg bitych państwowych w poszczególnych powiatach jest b. różna i są powiaty, które mają 10.4 klm. (pow. Skierniewicki), bądź 96.7 klm. (pow. Warszawski).

Te same różnice są i w długości dróg bitych samorządowych, gdyż powiaty takie jak Rypiński i Lipnowski mają w konserwacji mniej 50 klm., a powiat Pułtuski, obciążony dawnymi drogami strategicznymi 206.5 klm. i powiat Warszawski — 210.4 klm.

Jako zasadniczy program w dziedzinie budowy dróg bitych i minimalną gęstość sieci uznałem gęstość dróg bitych w b. zaborze pruskim, od którego Województwo Warszawskie ani pod względem gatunku gleby, ani gęstości zaludnienia nie różni się tak znacznie. Rubryka 7-a wskazuje ile powinno być klm. dróg bitych w poszczególnych powiatach, aby dorównać b. zaborowi pruskiemu, a rubryka 8-a ile należy wybudować dróg bitych samorządowych. Dalsze rubryki wskazują, ile rocznie należy budować, i ile rocznie budowano, przyczem przyjmuję, już bardzo skromnie, że program ten należy wykonać w ciągu lat 30, a w którym to okresie, mam nadzieję, że b. zabór pruski nie będzie spoczywał na laurach.

Roczna budowa 113.1 klm. nie jest rzeczą niemożliwą, bo należy pamiętać, że w r. 1925 wybudowały powiatowe związki komunalne około 85 klm. Porównanie jednak tabelicy II-ej w poprzednim artykule zawartej z rubryką 9-tej tabelicy, wykaże, że intensywną budową tylko parę powiatów się może pochwalić, a większość daleka jest od tego, aby rocznie budować stale to minimum.

Państwo na terenie Województwa Warszawskiego ma w dziedzinie budowy dróg niewielkie zadanie, gdyż ogółem dróg nie bitych państwowych jest około 50 klm.

W tabelicy II-ej specjalnie uwzględniłem dział wydatków na komunikację, prawie zupełnie nie brany pod uwagę zarówno przez państwo w stosunku do dróg państwowych, jak i powiatowe związki komunalne w stosunku do swoich dróg. Mostów żelazo-betonowych t. j. stałych na terenie Wojew. Warszawskiego znajduje się minimalny odsetek, reszta to prowizoryczne mosty drewniane, których ciągle remont pochłania znaczne sumy. Pragnąc obliczyć długość mostów na terenie Wojew. Warszawskiego znalazłem się w wielkim kłopotcie, gdyż szczegółowej statystyki brak, i o ile w działach innych t. j. przy omawianiu planu budowy dróg bitych, bądź ulepszenia gruntowych — posiadam dane prawie zupełnie ściśle, to w tym dziale z konieczności oparłem się na przeciętnych danych dla całego państwa, które podają, że na drogach wojewódzkich i powiatowych mostów dłuższych ponad 20 m. b. na 1 klm. wypada średnio 10 m. b. Jakkolwiek w województwie równinnym średnia ta byłaby za wysoka, to jednak w planie swoim pominąłem zupełnie mosty i mostki krótsze niż 20 m. b., których średnio na 1 klm. drogi przypada 12 m. b., oraz wszystkie mosty na drogach gminnych.

Pozatem, w ogólnej liczbie około 60.000 m. b. mo-

TABLICA I. Dotychczasowa gęstość dróg bitych na terenie Województwa Warszawskiego i 30-letni program ich budowy.

L. P.	NAZWA POWIATU	Gęstość sieci dróg bit. w stosunku do 1 klm ² pow. (a) i 100 mieszkańców (b) V a, b	Długość dróg bitych na 1.1. 1926 w klm.			Winno być dróg bitych celem zrównania się z b. zaborem pruskim w klm.	Należy wybudować dróg samorządowych w ciągu 30 lat w klm.	Rocznie należy budować w klm.	Rocznie budowano w latach 1919—1925 w klm.
			państwowych	samorządowych	razem				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Błonie	0.148	61.2	93.7	154.9	320	165.1	5.5	2.0
2	Ciechanów	0.206	58.2	130.6	188.8	275	186.2	2.9	0.7
3	Gostynin	0.143	33.0	113.0	146.0	330	184.0	5.7	1.7
4	Grójec	0.137	41.7	165.3	207.0	435	228.0	7.6	1.3
5	Kutno	0.235	81.8	168.9	250.7	285	34.3	1.1	2.0
6	Lipno	0.071	45.4	46.5	91.9	360	268.1	8.9	1.2
7	Łowicz	0.153	49.6	118.5	168.1	320	151.9	5.0	0.9
8	Maków	0.201	51.0	112.5	163.5	245	81.5	2.7	0.5
9	Mińsk	0.182	68.0	139.5	207.5	330	122.5	4.1	1.2
10	Mława	0.110	69.7	85.0	154.7	345	190.3	6.3	6.8
11	Nieszawa	0.102	39.2	98.2	137.4	340	202.6	6.7	3.2
12	Płock	0.181	73.8	143.0	216.8	330	113.2	3.8	7.2
13	Płońsk	0.176	85.5	90.6	176.1	300	123.9	4.1	0.2
14	Przasnysz	0.164	63.8	68.5	132.3	265	97.6*	3.2	3.3
15	Pułtusk	0.195	44.3	206.5	250.8	380	129.2	4.3	0.9
16	Radzymin	0.104	35.7	67.1	102.8	260	157.2	5.2	1.4
17	Rawa	0.150	42.2	121.2	163.4	315	151.6	5.0	0.6
18	Rypin	0.096	61.6	44.6	106.2	310	203.8	6.8	1.6
19	Sierpc	0.139	73.6	57.8	131.4	260	128.6	4.3	1.8
20	Skierniewice	0.152	10.4	100.7	111.1	210	98.9	3.3	0.9
21	Sochaczew	0.136	48.1	64.2	112.3	245	132.7	4.4	0.9
22	Warszawa	0.177	96.7	210.4	307.1	525	217.9	7.3	1.5
23	Włocławek	0.147	81.9	85.4	167.3	315	147.7	4.9	2.6
	Razem wzgl. średnio	0.150	1.316.4	2.531.7	3.848.1	7.300	3.416.8	113.1	44.7
1	B. zabór pruski	0.295							
2	Niemcy	0.440							
3	Francja	1.230							

* ponadto dróg państwowych klm. 35.1.

stów, które należy wybudować, jako żelazo-betonowe, uwzględniłem zarówno te mosty, które już egzystują na drogach bitych, a są drewniane, jak i te, które się będzie budować łącznie z budową odpowiednich nowych dróg bitych. Uczyniłem to z tego względu, że, jak widać z tablicy III, przyjęty średni koszt budowy 1 klm. drogi w wysokości zł. 30.000 — t. j. 17.000 złotych w złocie na tego rodzaju wydatki nie pozwoli. Program przebudowy tych prowizorycznych mostów na stałe w stosunku do mostów na drogach wojewódzkich winien być wykonany w ciągu lat 30, mostów na drogach powiatowych—lat 60.

W tablicy II-ej poza sprawą przebudowy mostów opracowałem również program ulepszenia dróg grunto-

wych i to gminnych. Czynną to z tego powodu, że zarówno dotychczasowe doświadczenie w tej dziedzinie, i przepisy art. 12 ustawy z dn. 10. XII 1920 r., jak również i pobór opłat drogowych w pełnej wysokości przez powiatowe związki komunalne zmuszają je do objęcia pod swój zarząd i dróg gminnych. Dróg gminnych gruntowych po zrealizowaniu w pełni planu budowy dróg bitych, na terenie Województwa będzie jeszcze około 8.000 klm. Jako program w tej dziedzinie ustaliłem konieczność ulepszenia 3.735 klm. dróg gruntowych, co łącznie z 27.300 klm. dróg bitych, dałoby taką gęstość dróg bitych i ulepszonych gruntowych, jaką gęstość dróg tylko bitych mają obecnie Niemcy. Rubryka 3 tablicy II

TABLICA II. Program przebudowy mostów na drogach wojewódzkich i powiatowych oraz budowy dróg ulepszonych gruntowych na terenie Województwa Warszawskiego.

L. P.	NAZWA POWIATU	Długość dróg wojewódzkich bitych po skńczonym planie 30-letniej bud. (w klm.)	Długość mostów na drogach wojewódzkich do wybudowania w lat 30 (w m. b.)	Rocznie należy budować m. b. mostów (w m. b.)	Długość dróg bitych pew. ps. ukńczonym planie 30-letniej budowy (w klm.)	Długość mostów na drogach powiat. do wybudowania w lat 60 (w m. b.)	Rocznie należy budować m. b. mostów (w m. b.)	Długość dróg gruntowych do ulepszenia w ciągu lat 10 (w klm.)	Rocznie należy budować dróg ulepszonych gruntowych (w klm.)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Błonie	58	580	19	201	2.010	33	160	16
2.	Ciechanów	59	590	19	158	1.580	26	140	14
3.	Gostynin	39	390	13	258	2.580	43	170	17
4.	Grójec	114	1140	38	279	2.790	46	230	23
5.	Kutno	20	200	7	183	1.830	30	145	14.5
6.	Lipno	71	710	24	244	2.440	41	180	18
7.	Łowicz	42	420	14	228	2.280	38	160	16
8.	Maków	44	440	15	150	1.500	25	125	12.5
9.	Mińsk	64	640	21	198	1.980	33	170	17
10.	Mława	71	710	24	204	2.040	34	175	17.5
11.	Nieszawa	22	220	7	279	2.790	47	170	17
12.	Płock	106	1060	35	150	1.500	25	170	17
13.	Płońsk	83	830	28	132	1.320	22	150	15
14.	Przasnysz	48	480	16	153	1.530	26	135	13.5
15.	Pułtusk	113	1130	38	223	2.230	37	190	19
16.	Radzymin	33	330	11	191	1.910	32	140	14
17.	Rawa	47	470	16	226	2.260	38	160	16
18.	Rypin	38	380	13	210	2.100	35	160	16
19.	Sierpc	28	280	9	158	1.580	26	140	14
20.	Skierniewice	50	500	17	150	1.500	25	110	11
21.	Sochaczew	29	290	10	168	1.680	28	125	12.5
22.	Warszawa	62	620	21	366	3.660	61	265	26.5
23.	Włocławek	24	240	8	209	2.090	35	165	16.5
Razem wzgl. średnio		1.265	12.650	423	4.718	47180	786	3 735	373.5

określa, ile każdy powiatowy związek komunalny ma ulepszyć klm. dróg bitych, przyczem wykonanie tego planu rozkładam na 10 lat.

Opierając się na tych dwóch tablicach (I-ej i II-ej) zestawilem w tablicy III preliminarz wydatków w 1-ym roku realizowania powyższego planu drogowego. Wydatki na konserwację dróg bitych w sumie ogólnej zł. 4.251.000 nie odbiegają tak znacznie od sumy preliminowanej na r. 1926, a wynoszącej zł. 3.809.814. Natomiast inne działy wydatków są znacznie wyższe, i tak na budowę dróg wydano w r. 1925 zł. 1.631.188, preliminowano na r. 1926 — zł. 1.082.720. — a obecnie należy rocznie wydawać zł. 3.476.000. — Wydatki na przebudowę mostów wojewódzkich (1.050.000 zł.) i powiatowych (1.572.000 zł.) dotychczas prawie wcale nie były pono-

szone i mieściły się bądź w wydatkach na konserwację, bądź na budowę dróg bitych.

Dział wydatków na ulepszenie dróg gruntowych, o ile w r. 1926 wynosił zł. 154.480.—, to według mojego planu będzie musiał być znacznie zwiększony. Ogółem wydatki na drogi wzrosłyby z górą dwukrotnie, gdyż z preliminowanych w r. 1926, zł. 5.047.014.— do złotych 10.722.500.—. W budżetach natomiast poszczególnych powiatowych związków komunalnych różnice są często znaczniejsze, i tak np. pow. Przasnyski musi znaleźć pokrycie na 4-krotny wzrost wydatków, Ciechanowski, Makowski, Sierpecki i Skierniewicki na 3-krotny wzrost, a natomiast dla powiatów Błoskiego, Radzyńskiego i Sochaczewskiego przypada wydatków tylko około 1½ raza więcej niż w r. 1926.

TABLICA III. Preliminarz wydatków powiatowych zw. komunalnych Województwa Warszawskiego w 1-ym roku realizowania powyższego planu drogowego.

L. P.	NAZWA POWIATU	Wydatki na konserwację dróg bitych 1 klm. à 1.500 zł. w zł. p.	Wydatki na budowę dróg bitych 1 klm. à 30.000 zł. w zł. p.	Wydatki na przebudowę mostów na drogach wojewódzkich 1 m. b. à 2.500 w zł. p.	Wydatki na przebudowę mostów na drogach powiatowych 1 m. b. à 2.000 zł. w zł. p.	Wydatki na budowę dróg ulepszonych 1 klm. à 1.000 zł. w zł. p.	Razem wydatki na cele drogowe w zł. p.	Preliminowane wydatki na cele drogowe w r. 1926 w zł. p.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Błonie	188000*	165000	47000	66000	16000	482000	329103
2.	Ciechanów	195000	87000	47000	52000	14000	395000	135273
3.	Gostynin	170000	171000	33000	86000	17000	477000	177046
4.	Grójec	248000	228000	95000	92000	23000	686000	294468
5.	Kutno	338000*	33000	17000	60000	14500	462500	295000
6.	Lipno	70000	267000	56000	82000	18000	493000	176500
7.	Łowicz	178000	150000	35000	76000	16000	455000	169052
8.	Maków	169000	81000	37000	50000	12500	359500	117955
9.	Mińsk	209000	123000	53000	66000	17000	468000	173050
10.	Mława	128000	189000	60000	68000	17500	462500	277831
11.	Nieszawa	148000	201000	17000	94000	17000	477000	254800
12.	Płock	215000	114000	87000	50000	17000	483000	311700
13.	Płońsk	136000	123000	70000	44000	15000	388000	164088
14.	Przasnysz	103000	96000	40000	52000	13500	304500	72409
15.	Pułtusk	309000	129000	95000	74000	19000	626000	296000
16.	Radzymin	102000	156000	27000	64000	14000	363000	234026
17.	Rawa	183000	150000	40000	76000	16000	465000	198844
18.	Rypin	67000	204000	32000	70000	16000	389000	141400
19.	Sierpc	87000	129000	22000	52000	14000	304000	106940
20.	Skierniewice	151000	99000	42000	50000	11000	353000	123520
21.	Sochaczew	97000	132000	25000	56000	12500	322500	234859
22.	Warszawa	631000**	292000**	53000	122000	26500	1124500	582000
23.	Włocławek	129000	147000	20000	70000	16500	382500	180650
	Razem wzgl. średnio	4251000	3476000	1050000	1572000	373500	10722500	5047014

*) W tych 2 powiatach koszt 1 klm. w konserwacji obliczam na 2.000 zł.

***) W powiecie Warszawskim koszt konserwacji 1 klm. wynosi 3.000 zł., a budowy 1 klm. 40.000 zł.

Obecnie, zanim jeszcze przystąpię do omawiania planu sfinansowania tych wydatków, pragnę zająć się gospodarką gmin miejskich niewydziałonych w dziedzinie komunikacji. O ile uważam za całkowicie uzasadnione przejęcie przez powiatowe związki komunalne utrzymania i budowy dróg gmin wiejskich, o tyle o tem na terenie miast niema mowy, i powiatowe związki komunalne wykorzystując w pełni opłaty drogowe i ewentualnie korzystając z projektowanego podatku od pojazdów i zwierząt, coby pociągnęło zniesienie opłat rogatkowych, byłyby zmuszone w pewnej wysokości dotować gminy miejskie niewydziałone z powiatów.

Tablica IV, zestawiona na podstawie zamknięć ra-

chunkowych za r. 1924, wskazuje bardzo plastycznie, jak dalece nienormalną jest gospodarka w dziedzinie komunikacji miast niewydziałonych, gdyż z rubryki 11 i 12 wynika, że na 23 powiaty w 14 powiatach miasta uzyskują znaczne nadwyżki z opłat rogatkowych i drogowych, w 7 powiatach gospodarka jest mniej więcej normalna, a tylko 2 — w wydatniejszy sposób z ogólnych dochodów pokrywają wydatki na komunikację. W wypadku odtrącenia po stronie dochodów i wydatków gospodarki miast powiatu Warszawskiego, otrzymalibyśmy na terenie Województwa dochodów 602.000 zł., wydatków 311.000 zł.

W rubryce 13 powyższej tablicy zamieszczone są sumy ewentualnych dotacji ze strony powiatowych związ-

TABLICA IV. **Gospodarka w dziedzinie komunikacji miast niewydziałonych Woj. Warszawskiego w r. 1924 i niezbędne wydatki na ten cel powiatowych zw. komun. wraz znesienia opłat rogatekowych i drogowych miejskich.**

L P.	NAZWA POWIATU	Liczba gmin miejskich niewydział.	Liczba ludności gmin miejskich	Dochody miast niewydziałonych na cele drogowo w r. 1924. (zamkn. rachunkowe)			Wydatki miast niewydziałonych na komunikację w r. 1924.			Nadwyżka dochodów nad wydatkami	Nadwyżka wydatków nad dochodami	Dotacja pow. zw. kom. na wydatki komuni. miast niewydz.
				opłaty rogatek. kopytk. placowe	opłaty drogow.	razem	zwyczajne	nadzwyczajne	razem			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Błonie	3	21559	42061	3364	45425	27555	—	27555	17870	—	39886
2	Ciechanów	1	12008	16965	—	16965	3425	2678	6103	10862	—	22218
3	Gostynin	2	12432	8068	—	8068	8274	—	8274	—	206	22995
4	Grójec	4	23515	34387	997	35384	16385	3027	19412	15972	—	43502
5	Kutno	3	26383	12892	—	12892	22329	—	22329	—	9437	48803
6	Lipno	2	11158	3488	—	3488	3320	—	3320	168	—	20646
7	Łowicz	1	16005	49882	—	49882	8593	33048	41641	8241	—	29600
8	Maków	2	9495	28248	—	28248	3620	—	3620	24628	—	17556
9	Mińsk	2	16498	43575	3600	47175	10026	3163	13189	33986	—	30525
10	Mława	1	17141	35148	—	35148	7044	—	7044	28104	—	31709
11	Nieszawa	4	16200	8023	10077	18100	11566	—	11566	6534	—	29970
12	Płock	1	4307	3227	—	3227	2916	—	2916	311	—	7973
13	Płońsk	1	9218	14310	—	14310	7663	—	7663	6647	—	17057
14	Przasnysz	2	8409	27410	17897	45307	3441	—	3441	41866	—	15558
15	Pułtusk	4	32290	61840	14944	76784	7341	12946	20287	56497	—	59736
16	Radzymin	2	10485	40813	11827	52640	3747	22805	26552	26088	—	19388
17	Rawa	3	13691	11636	569	12205	5239	6380	11619	586	—	25326
18	Rypin	2	11430	16208	12908	29116	14732	14200	28932	184	—	21145
19	Sierpc	3	17720	11147	—	11047	5610	6905	12515	—	1468	32782
20	Skierniewice	1	15298	8722	641	9363	13084	—	13084	—	3721	28305
21	Sochaczew	1	5063	33701	—	33701	—	11502	11502	22199	—	9366
22	Warszawa	5	50994	81528	17827	99355	74053	260285	334338	—	234983	94339
23	Włocławek	6	16906	13693	—	13693	1111	7016	8127	5566	—	31276
	Razem	56	378205	606872	94651	701523	261074	383955	645029	306309	249815	699661

ków komunalnych, wobec utraty przez miasta źródeł dochodowych na te cele. Za podstawę obliczenia wysokości dotacji przyjąłem liczbę ludności gmin miejskich danego powiatu i średnią na Województwo wysokość dochodów dotychczasowych na 1 mieszkańca miast. Średnia ta na 1 mieszkańca wyniosła 1 zł. 85 gr. wpływu i w ten sposób obliczona dotacja w 19 na 23 powiaty b. znacznie przewyższa dotychczasowe wydatki gmin miejskich na komunikację.

W powyższy sposób obliczone wydatki na cele komunikacji, zawarte są w rubrykach 3, 4 i 5 tablicy V-ej, poświęconej przedstawieniu projektu sfinansowania tych wszystkich wydatków, które w ogólnej sumie dochodzą do 11.422.161 zł.

Podstawowym źródłem dochodowym, zawartem w

rubryce 6-ej, byłyby opłaty drogowo, które w pełni wykorzystane winny przynieść zł. 5.370.000 t. j. 47% ogółu wydatków; nawiasowo dodaję, że nie chcę się na tem miejscu zajmować krytyką podstaw wymiaru samych opłat, gdyż interesuje mnie w tym wypadku tylko ich maksymalna wydajność. Drugim z kolei źródłem dochodu byłaby dotacja ze strony państwa, które mając zamiar pobierać na swą korzyść 25% wpływu z podatku od zwierząt pociągowych i 40% wpływu z podatku od pojazdów mechanicznych — dotowałyby w 25% kosztu budowy dróg powiatowych, 50% kosztu przebudowy mostów na drogach wojewódzkich i w 25% kosztu przebudowy mostów na drogach powiatowych. Ze względu na to, że na ogólną ilość 3.416 klm. dróg do wybudowania, dróg wojewódzkich jest ogółem w tej liczbie tylko około 70 klm.,

można było przyjąć za podstawę powyższe normy dotacji i w ten sposób obliczona dotacja dla całego Województwa wynosi zł. 1.779.000.— co stanowi 15,8% ogółu wydatków.

W rubryce 8 przewidziałem 60% wpływu z zamierzonego podatku od pojazdów mechanicznych, przyczem stawka dla samochodów osobowych została określona przez Min. Rob. Publicz. na 50 gr. od 1 kg. wagi samochodu rocznie, co winno przy średnim opodatkowaniu 1 wozu 650 zł. rocznie przynieść rocznie zł. 406.500.— z tego zaś 60% dla powiat. związków komunalnych. Automobile ciężarowe i autobusy, opłacając 75 gr. rocznie od 1 kg. wagi, co czyni średnio około 2.600 zł. rocznie od 1 sztuki, powinny przysporzyć około 1.200.000 zł. rocznie z terenu Województwa Warszawskiego, przyczem związki komunalne korzystałyby z 60% wpływu z tego źródła. Ogółem jak widać z powyższej tablicy powiatowe związki komunalne winny otrzymać z tego tytułu 966.000 zł. t. j. 8,5% ogółu wydatków.

Drugim nowym źródłem dochodowym ma być podatek od zwierząt pociągowych, przyczem stawka ma wynosić 6 zł. na rzecz samorządu, 2 zł. na rzecz państwa. Wpływ z powyższego źródła byłby dość znaczny, gdyż wyniósłby ogółem z terenu Województwa 2.300.000 zł. Z tego podatku w pełnej wysokości 6 zł. od sztuki celem zrealizowania powyższego planu drogowego, musiałyby korzystać na 23 tylko 19 powiatów, gdyż powiat Błotki i Włocławski mogłyby pobierać po 1 zł. od sztuki, a Rypiński i Sochaczewski po 3 zł. od sztuki. Przypuszczam, że i w innych Województwach istnieje konieczność różniczkowania wysokości stawek tego podatku i byłoby celowszem, nie określać jego stawek w sposób zbyt rygorystyczny, lecz jedynie określić jego maksimum.

Celem pokrycia wszystkich wydatków drogowych 4 powiatowe związki komunalne na 23 nie potrzebowały w pełni wykorzystywać podatku od zwierząt, a przez pobranie go w pełnej wysokości 4 inne pokryłyby całkowicie swe wydatki na drogi.

Dla 15 pozostałych powiatowych związków komunalnych pozostaje droga bądź powiększenia opłat drogowych w stosunku do gruntów, bądź pokrycia deficytu z ogólnych funduszy, bądź też i jedno i drugie. Dwa powiaty: Ciechanowski i Lipnowski swój niewielki deficyt mogą pokryć z ogólnych dochodów, używając ich na ten cel w mniejszej sumie, niż w r. 1926.

Pozostałe 13 powiatowych związków komunalnych, zdaniem mojem, nie mogą deficytu pokrywać z ogólnych dochodów, gdyż musiałyby zrezygnować w takim wypadku z zaspokojenia wielu bardzo istotnych potrzeb. Winny one zatem pobrać wyższą opłat drogowych, przyczem 3-m wystarczy 15% wzgl. 10% wyższa, reszta musiałaby pobrać 25% wyższą.

Z rubryki 11 można się przekonać, że 11 powiatowych związków komunalnych z ogólnych dochodów musiałoby na cele drogowe przeznaczać sumy ponad 10.000 zł. Z powyższej liczby 5 przeznaczałoby na te cele więcej niż dotychczas (w r. 1926), przyczem 4 z nich mogłyby pobierać niewykorzystany przez nie podwyższony dodatek do podatku gruntowego z 60% do 90%.

Rubryka 12 zawiera ogólne sumy dochodów, które mogłyby służyć na pokrycie wydatków, zawartych w rubryce 5, przyczem 3 powiaty nie mają pokrycia pełnego. Każdy z nich w pełni wykorzystał zarówno podwyższenie opłat drogowych, jak i dodatku do podatku gruntowego i rubryka 13 stwierdza, że sumę zł. 230.000.— dla tych 3 powiatów można pokryć tylko w formie dotacji ze strony państwa. Porównanie rubryki 11 i 14 wskazuje, że ogólna suma dopłaty z ogólnych funduszy według mego projektu jest prawie dwukrotnie niższa, od dopłaty z roku 1926, co winno ułatwić powiatowym związkom komunalnym rozwinięcie pewnej działalności i na innych polach.

Na zakończenie słów parę o zagadnieniu, czy te dwa nowe podatki winny być państwowymi czy samorządowymi. Cyfry wykazują, że państwowe dotacje winny wynosić (rubryka 7 i 13) zł. 2.009.000.— Dochody państwowe: z podatku od samochodów—644.000 zł., z podatku od zwierząt — 575.000.—, ewentualnie niewykorzystany w pełni przez 4 powiaty tenże podatek 192.000 zł., ogółem dochody zł. 1.401.000. Deficyt do pokrycia z ogólnych funduszy państwa zł. 608.000.— W tej sytuacji jasnym jest, że podatek ten winien być samorządowym.

Reasumując całość wywodów, stwierdzam, że program robót drogowych przeze mnie tu podany, nie jest niemożliwy do zrealizowania, należy tylko dążyć do tego, aby zainteresowani chcieli go wykonać i uzyskali prawo poboru dwóch nowych podatków samorządowych na ten cel, a wynikiem tych wysiłków będzie znaczne zgęszczenie sieci dróg, umożliwiające należyty rozwój gospodarczy Województwa Warszawskiego.

Stanisław Podwiński.

Oświata pozaszkolna w samorządzie pow. Garwolińskiego.

Oświata pozaszkolna, to jeden z wielu nieprzeorańnych ugorów w naszym życiu społecznym, który budzi poważną troskę w umysłach obywateli, rozumiejących doniosłość tej pracy. 50% analfabetów zupełnych oraz powrotna fala analfabetyzmu wśród tych, którzy uczyli się w szkole powszechnej, zmusza czynniki miarodajne do zajęcia się oświatą pozaszkolną. Najbardziej powołane do prowadzenia tej akcji są władze państwowe. Kłopoty jednak fi-

nansowe państwa od chwili jego powstania nie pozwalały na prowadzenie oświaty pozaszkolnej na miarę zagranicy, ograniczając się jedynie do zwalczania analfabetyzmu. Oszczędności budżetowe spowodowały skreślenie prawie całego budżetu Wydziału Oświaty Pozaszkolnej w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, a tem samem i wszystkich poczynań związanych z tępieniem analfabetyzmu wśród dorosłych. Samorządy, widząc

że państwo z braku środków nie może rozwinąć pracy na szerszą skalę, z własnej inicjatywy zaczęły wstawiać do swych budżetów fundusze na szerzenie oświaty wśród dorosłych.

Związek komunalny powiatu garwolińskiego był jednym z pierwszych samorządów, który rozpoczął pracę w dziedzinie oświaty pozaszkolnej. Kursy dla dorosłych prowadzi sejmik garwoliński od jesieni 1921-go roku. Trwający od szeregu lat ogólnopolski kryzys ekonomiczny spowodował, że szeroko zakrojona w tym zakresie akcja pow. garwolińskiego poczęła się kurczyć. Sejmik mógł na akcję tę mniej poświęcać funduszy niż w latach ubiegłych.

W ostatnim roku 1925 - 26 prowadzono kursy dla dorosłych w 25 miejscowościach w liczbie 35 kompletów. Nauczano na kursach 33 osoby. Ogółem zapisano 1008 słuchaczy; z tego 756 mężczyzn i 252 kobiety. Kursy trwały od 1 listopada 1925 do 31 marca 1926 r.

Ogółem na wszystkich kompletach było dni nauki 1570; godzin lekcyjnych 5680; dni obecności 30,072; dni opuszczonych 8788; słuchaczo-godzin 82,146.

Przeciętna na każdym komplecie w jednym dniu nauki: obecnych 15.3; nieobecnych 4.4 i uczęszczających 17.1.

W rezultacie promowano na wyższy kurs nauczania 533, pozostawiono na drugi rok 182, wykreślono z powodu małej frekwencji 293 osoby.

Nauczający otrzymywali wynagrodzenie z kasy Wydziału Powiatowego po 1.50 zł. za każdą jednostkę lekcyjną.

Ponadto, w tych miejscowościach, gdzie funkcjonowały obok siebie trzy komplety, nauczyciel-kierownik otrzymywał 10 zł. miesięcznie za kierownictwo.

Kursy odbywały się w lokalach szkół powszechnych. Światła i opała dostarczały gminy, a częstokroć sami słuchacze. Poza formalną stronę nauczania urządzano odczyty, wieczornice, obchody, przedstawienia kinematograficzne i amatorskie. Dochody z tych przedstawień i odczytów były przeznaczane na cele kulturalno-społeczne, doprowadzając w jednym wypadku do wybudowania remizy straży pożarnej.

Jak widać z powyższej wzmianki, kursy były tym bodźcem, który wywołał impuls do pracy społecznej u swych wychowanków. Słuchacze nauczyli się doceniać znaczenie poczynań zbiorowych w pracy społecznej; zaczęli stawiać pewne wspólne cele, dążąc do ich realizowania zbiorowym harmonijnym wysiłkiem.

Jakkolwiek podane w zestawieniu cyfry za rok ubiegły przedstawiają się dość pokaźnie, zdajemy sobie dokładnie sprawę z braków, tkwiących w strukturze organizacyjnej kursów. Oszczędności ogólnopolskie dotknęły i samorząd powiatowy, powodując skreślenie przez władze

II instancji etatu referenta kulturalno-oświatowego na rok bieżący.

Brak fachowego kierownika odbił się ujemnie na całości kształcenia pracy oświatowej. Personal na kursach jest dobierany z pośród nauczycieli szkół powszechnych, skłonnych do stosowania metod wypróbowanych w stosunku do dzieci, a zupełnie niewłaściwych przy nauczaniu dorosłych.

Brak człowieka, któryby wizytował i służył nauczającym radami i wskazówkami w dziedzinie organizacji, metod nauczania i zastosowania odpowiednio wypracowanych programów, powodował zmniejszenie się trekwencji na wielu kompletach, a częstokroć zupełną ich likwidację. (Komplety zlikwidowane w sprawozdaniu nie są uwzględnione). W braku stałego instruktora zapraszano fachowca z Centralnego Biura Kursów dla Dorosłych, który bawiąc trzykrotnie po kilka dni załatwiał najbardziej palące sprawy i udzielał równocześnie Wydziałowi Powiatowemu wskazówek do dalszej pracy.

Systematyczne nauczanie na kursach dla dorosłych tylko wtedy może dać pozytywne wyniki, gdy będzie poparte szeroko zorganizowaną i dostępną dla każdego akcją szerzenia czytelnictwa. W tym celu została zorganizowana w roku 1922 powiatowa Biblioteka Publiczna.

Biblioteka posiada trzy zasadnicze działy: naukowy, beletrystyczny, oraz dla dzieci i młodzieży.

W roku 1925 biblioteka liczyła w swym księgozborze 5550 tomów. Z biblioteki korzystało 884 czytelników, którzy wypożyczyli 25,316 książek, co wynosi na jednego 28 książek. Księgozbiór stały w Garwolinie liczył: 4093 tomy, mających 453 czytelników i 21099 wypożyczeń.

Powiat obsługiwało 14 kompletów wędrownych, posiadających 1467 tomów, z których korzystało 431 czytelników, wypożyczeń zaś było 4217. Tych kilka cyfr dołącznie świadczy o tem, że rozwój biblioteki poszedł w innym kierunku, niż było to zamiarem jej założycieli.

Rozwój czytelnictwa w Garwolinie (5,500 mieszkańców) daje stosunki prawie amerykańskie (jedna książka na jednego mieszkańca, co w porównaniu z powiatem (140,000 mieszkańców), dostatecznie uwypukla jego upośledzenie w tym względzie. Z tego wynika, że cała praca w rozwoju czytelnictwa powinna pójść po linii tworzenia większej ilości kompletów wędrownych, by móc zadość uczynić potrzebom kulturalnym powiatu. Praca oświatowa pozaszkolna wtedy tylko da dodatnie wyniki, gdy będzie prowadzona przez fachowca, który, stykając się z jej poszczególnymi przejawami, a także potrzebami ludności, będzie mógł nadać swej pracy należyty wyraz. To też obecnie dzięki zrozumieniu tej sprawy przez członków i pracowników Wydziału Powiatowego referent kulturalno-oświatowy został zaangażowany.

Leonard Woliński.

Dookoła spraw samorządowych

KOMUNALNE KASY OSZCZĘDNOŚCI.

(G.) W № 34 „Samorządu“ podaliśmy wiadomość o przypuszczalnym przebiegu prac nad projektem rozporządzenia Prezydenta o komunalnych kasach oszczędności. Prace te zostały przyspieszone. W dn. 11-m b. m. odbyła się w Min. Spraw Wewnętrznych konferencja, na której projekt został ostatecznie sfinalizowany. W konferencji wzięł udział z ramienia Biura Zjazdów Samorządu Ziemskiego p. Józef Bek.

Projekt rozporządzenia ustala, że kasy oszczędności mają być przedsiębiorstwami komunalnymi, organizacyjnie związanymi ze związkami komunalnymi, jednakowoż o odrębnej osobowości prawnej. Związki komunalne ponoszą całkowitą odpowiedzialność za operacje kasy. Statuty kas zatwierdzać będzie Min. Spraw Wewn. w porozumieniu z Min. Skarbu. Przewidzianą została możliwość przekazania tej czynności odpowiednim władzom II-giej instancji. Instytucja komisarzy rządowych przy kasach, przewidziana w pierwotnym projekcie ustawy o komunalnych kasach oszczędności została w obecnym projekcie zupełnie poniesczana.

Wobec zakończenia przez rząd projektu, należy spodziewać się rychłego ogłoszenia go, jak jest zamierzone, w drodze rozporządzenia Prezydenta.

KONFERENCJA W WOLNEJ WSZECHNICY POLSKIEJ W SPRAWIE DOKSZTAŁCANIA PRACOWNIKÓW SAMORZĄDOWYCH.

(G.) W dniu 13 b. m. odbyła się zwołana przez Wolną Wszechnicę Polską konferencja, poświęcona sprawie dokształcania pracowników samorządowych.

W konferencji, której przewodniczył dziekan Wydziału Nauk Politycznych i Społecznych prof. Hilarowicz wzięli udział przedstawiciele: Min. Spraw Wewnętrznych, Biura Zjazdów Samorządu Ziemskiego, oraz związków pracowników miejskich, powiatowych i gminnych.

Prof. Hilarowicz przedstawił zebrany gotowy szkic programu kursu doszkalającego dla pracowników samorządowych przy Wolnej Wszechnicy Polskiej. Kurs, według projektu, ma trwać 5 miesięcy. Do przyjęcia nie będzie wymagany, poza wykazaniem się pracą w samorządzie, specjalny cenzus wykształceniowy.

Nad projektem przeprowadzoną została obszerna dyskusja, w której wysuwano obiekcje, czy można i należy tworzyć jeden kurs dla wszystkich rodzajów pracowników samorządowych bez uwzględniania różnicy poziomów i wykształcenia i wymagań pracy w różnych rodzajach związków samorządowych.

W wyniku dyskusji ustalono, że pierwszy kurs przeznaczony zostanie w zasadzie dla pracowników samorządowych większych związków komunalnych, jak miast większych i powiatów. Gdyby jednak zebrała się dostateczna ilość pracowników gmin wiejskich i miast mniejszych utworzony zostałby równorzędny kurs o odpowiednio zmodyfikowanym programie.

Przedstawiciele związków pracowników samorządowych zgodnie wskazywali na to, że kurs, jeżeli ma się udać, musi być odpowiednio zalecony związkom komunalnym, a to z tego powodu, że trudności połączone z delegowaniem pracownika na kurs, często decydują o negatywnym załatwieniu tej sprawy.

Termin rozpoczęcia kursu ustalono, jako najodpowiedniejszy, na pierwsze dni stycznia.

Samorząd u obcych.

DECENTRALIZACJA ADMINISTRACJI.

„La Vie Communale et Départementale“ w Nr. 36 i 926 r. podaje przemówienie prefekta departamentu Bas-Rhin, dotyczące decentralizacji administracji, które jako charakterystyczne w streszczeniu podajemy.

— „Nasz aparat administracyjny — mówił prefekt departamentu Bas-Rhin — nie jest doskonałym, nie mam co do tego żadnych złudzeń. Wśród reform, narzucających się bezwzględnie, znajduje się jedna, bardzo skromna, ale praktyczna, której konieczność głoszą wszystkie partje zgodnie i opinja ogólna — tyczy się ona decentralizacji.

Od kilkudziesięciu lat domagają się jej najpoważniejsze umysły, najwyższe władze Republiki, zgromadzenia

elekcyjne, szkoły, prasa, nawet same administracje łączą się, uznając gwałtowną jej potrzebę.

Na początku zeszłego stulecia system krajowy usprawniwił skoncentrowanie władzy. Przemiany w kraju i postęp nowożytny sprawiły, że ta koncentracja stała się zawadą i nonsensem. Oczywiście, rząd republikański porobił szerokie wyłomy w gmachu konsulatu. Trudno jednakże twierdzić, że kraj już otrzymał całą sumę potrzebnej mu inicjatywy.

Panować można zdaleka, ale rządzić dobrze tylko zbliska.

Zakres działania państwa, szczególnie od czasu wojny, niezmiernie się powiększył. Bardzo dużą jest lista spraw czysto lokalnych, załatwianych w Paryżu, a które

daleko prędzej i z większą łatwością byłyby uregulowane na miejscu, co również przyniosłoby korzyść urzędowi centralnym, gdyż zmniejszyłoby ich pracę.

Istnieją, jak wiadomo, dwa rodzaje decentralizacji administracyjnej. Pierwszy oddaje sprawy z rąk funkcjonariuszy do rąk obywateli. Drugi przenosi rozwiązywanie pewnych spraw od ministra do prefekta, od prefekta do podprefekta. Pierwszy otwiera szerokie pole inicjatywie prywatnej, aktywności lokalnej; kształci społecznie i politycznie obywatela, przez danie mu możności brania udziału w sprawach publicznych; stwarza na prowincji ogniska intensywniejszego życia, centra ściśle połączonych czynności. Drugi rodzaj decentralizacji, zwiększając zakres działania administracji departamentów, pozwala uprościć formalności i załatwić na miejscu to, co się odnosi do interesów miejscowych; zmniejsza w ten sposób pracę wydziałów ministerjalnych.

Ażeby rozszerzyć pole działania zgromadzeń, koniecznym jest prawo. Dla nadania administracjom nowej władzy wystarczy dekret lub rozporządzenie ministra, a nawet w wielu wypadkach jest dostatecznym jego podpis dla przelania władzy.

Po 300 latach centralizacji możemy bez obawy decentralizować. Jest to reforma bardzo skromna, która nie dotyka ani powagi państwa, ani jego prawa kontroli, nie narusza jedności narodowej, ani centralizacji politycznej.

Wprost przeciwnie, — gdyż, jeżeli władza centralna wszędzie jest zaangażowana, do niej wyłącznie zwracają się we wszelkich starciach, wszelkich przypadkach, wszelkich pomyłkach; ona ponosić musi ciężar nagromadzonego niezadowolenia. Decentralizować, to znaczy, załatwiać na miejscu tysiące kwestyj, odnoszących się do życia prowincji, to znaczy urzeczywistnić pogląd czysto republikański, to zn. połączyć na gruncie praktycznym interesy i pragnienia, to zn. zbudować administrację giętką, bliską i przystępną dla obywateli, otrzymującą równocześnie impuls od władzy centralnej i napływ sił i energii lokalnych; to zn. w końcu umieścić siłę narodu nie w liczbie funkcjonariuszy, ale w doniosłości ich czynności, w żywotności, inteligencji, charakterze i energii obywateli, w poczuciu ich odpowiedzialności i w ich przekonaniu o swoich prawach".

A. K.

Z Biura Zjazdów Samorządu Ziemińskiego.

W SPRAWIE ODSTĘPOWANIA AKCJI BANKU POLSKIEGO BANKOWI KOMUNALNEMU.

Biuro wystosowało w powyższej sprawie następujące pismo do wydziałów powiatowych:

W Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej z dn. 20 ub. m. Nr. 86 ogłoszone zostało rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości w sprawie regulowania obrotu dewizami i walutami zagranicznymi oraz obrotu pieniężnego z zagranicą. W myśl tego rozporządzenia ubiegać się o prawa banków dewizowych mogą tylko te banki, które mają pokryty kapitał zakładowy w wysokości, przewidzianej ustawą o nadzorze nad bankowością i nadto wykażą się posiadaniem przynajmniej 1000 sztuk akcji Banku Polskiego.

Przepis powyższy skłania nas jeszcze raz (po raz

pierwszy uczynione to zostało w artykule „Samorządu” na str. 1 w Nr. 13 r. b.) do wezwania wydziałów powiatowych o odstępowanie zakupionych przez siebie akcji Banku Polskiego na rzecz Polskiego Banku Komunalnego w zamian za akcje Polskiego Banku Komunalnego — po kursie giełdowym. W takim odstąpieniu akcji zbiega się wielokrotnie interes samorządów z interesem Banku Komunalnego, a przez to zyskuje właściwie interes tychże samorządów. Sprawa bowiem przywilejów Banku dewizowego jest dla dalszego rozwoju Banku Komunalnego wielkiego znaczenia. A rozwój Banku — to możliwość okazywania coraz większych usług samorządowi, czego obie strony jednakowo przecież pragną.

Nadmieniamy, że szereg wydziałów powiatowych, jak: Kalisz, Grodzisk Mazowiecki, Chełm, Ostrołęka, Kutno, powyższą transakcję już przeprowadziły.

Z życia samorządu

MEMORJAŁ W SPRAWIE ZALEGŁYCH KOSZTÓW KURACYJNYCH.

Wydział Powiatowy w Ostrowiu Łomżyńskim w przedstawienu do Wojewody Białostockiego następująco zobrazował sprawę coraz więcej zalegających rachunków za koszty leczenia.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w ust. 5 reskryptu swego z dnia 4 listopada 1925 r. L. S. F. 2216-25 zapowiedziało wydanie w najbliższym czasie zarządzenia rozwijającego postanowienia

Ustawy z dn. 19 marca 1925 r. o pokrywaniu kosztów leczenia ubogich żydów (Dz. Ust. R. P. Nr. 38 poz. 255). To autorytatywne zapewnienie skłoniło Wydział Powiatowy do wstawienia w budżetach gminnych po stronie dochodów pewnych kwot, mających stanowić wpływ na pokrycie rachunków szpitalnych leczenia ubogich.

Od zapowiedzi Ministerstwa upłynęło już przeszło 9 miesięcy, a dotychczas nie ukazało się żadne zarządzenie regulujące tę kwestję. W tej chwili wytworzyła się w gminach tego rodzaju sytuacja, że nie są one w stanie pokryć, z licznie napływających żądań

szpitali, nawet najdrobniejszych rachunków, bowiem przewidziany na ten cel wpływ okazał się absolutną fikcją. Obok tego zjawiska, ciężącego na normalnym biegu gospodarki gmin, wylikwidowanie rachunków szpitalnych wogóle jest kwestją niezmiernie ważną i aktualną.

Uprawnienia podatkowe gmin pozwalają zaledwie na częściowe zaspokojenie najkonieczniejszych potrzeb gospodarczych. O tem, aby gminy znalazły fundusze na uregulowanie rachunków szpitalnych trudno jest cokolwiek mówić i wymagać, jeśli nie otrzymają one specjalnych dodatkowych uprawnień. Wkładanie na powiatowe związki komunalne obowiązku zaliczkowego pokrywania kosztów leczenia jest również, w ich obecnych niezmiernie trudnych warunkach finansowych, rzeczą zupełnie nie do pomyslenia.

Ostrowski pow. związek komunalny wyłożył już wszystkie prelimitowane fundusze na zaliczkowe pokrycie rachunków i w obecnym momencie nie posiada ani kredytów budżetowych, ani też żadnych środków na dalsze zaliczkowe pokrycia.

Stan taki dłużej trwać nie może, gdyż ciężarem swoim formalnie przytłacza gminy i powiatowy związek komunalny, a przytem w nieminiejszym stopniu niekorzystnie odbija się na gospodarce szpitali.

W związku z powyższem Wydział Pow. zaproponował jako środki zaradcze:

1) ogłoszenie rozporządzenia wykonawczego w związku z ustawą z dnia 19 marca 1925 roku o pokrywaniu kosztów leczenia ubogich żydów;

2) w celu wylikwidowania zaległych rachunków szpitalnych, na których pokrycie nie pozwalają gminom dotychczasowe uprawnienia podatkowe, należy udzielić gminom wzgl. powiatow. związkom komunalnym prawa poboru specjalnego podatku na cele opieki społecznej.

ZWALCZANIE SZKARLATYNY W POW. RADOMSKIM.

W dn. 3 września r. b. odbyło się nadzwyczajne zebranie sejmikowej komisji zdrowia, poświęcone zwalczaniu panującej wśród dzieci szkarlatyny.

Lekarz naczelny komunalnej służby zdrowia zdał sprawozdanie ze stanu i przebiegu zachorowań na szkarlatynę za ostatnie 3 miesiące — czerwiec, lipiec i sierpień. Każdy z lekarzy rejonowych dawał wyjaśnienia co do stanu pod tym względem w swoim rejonie. Ustalono, że liczba zachorowań na szkarlatynę stale, acz powoli wzrasta i jest nią poważnie zagrożonych szereg miejscowości. Komisja w celu zwalczenia epidemii postanowiła przedsięwziąć szereg środków zaradczych.

Postanowiono wydrukować specjalną odezwę w sprawie panującej epidemii.

Postanowiono przystąpić do szczepień ochronnych wśród dzieci na powiecie. Lekarze sejmikowi na najbliższych zebraniach sółty mają propagować ideę szczepień ochronnych. Po porozumieniu z urzędami gminnymi lekarze wyznaczają punkty, dni i godziny dokonywania szczepień, które dla ludności odbywać się będą bezpłatnie, a koszty właściwe pokryje Sejmik. Dla dostarczenia odpowiedniej ilości szczepionki ma być delegowany lekarz naczelny do Państw. Zakładu Hygieny w Warszawie celem uzyskania szczepionki bezpłatnie, ewentualnie po cenie zniżonej.

Wydano opinię, że można niezwłocznie rozpocząć zajęcia w szkołach powszechnych na powiecie, ze zwróceniem bacznej uwagi na miejscowości zagrożone pod względem szkarlatyny. W razie pojawienia się wypadków zachorowań wśród dzieci szkolnych — odpowiednie szkoły zamykać na przeciąg 2-ch tygodni i poddawać je odkażaniu.

Zaproszony dr. L. Finkielsztajn z Radomia, który specjalnie studjował w Warszawie sprawę szczepień ochronnych przeciw szkarlatynie, obznajmił obecnych z ogólnym poglądem na sprawę szczepień, z ich dotychczasowymi wynikami i obznajmił obecnych lekarzy z techniką dokonywania szczepień. Dawał też wszelkie wyjaśnienia na zadawane pytania.

SPRAWY ROLNICZE

WYSTAWA ROLNICZA WE WŁODZIMIERZU WOJEW. WŁODZIMIEJSKIEM. Staraniem Pow. Związku Komunalnego we Włodzimierzu i Tow. Rolniczego na powiaty Włodzimiejski i Horochowski została zorganizowana we Włodzimierzu w dn. 28, 29 i 30 września wystawa rolnicza. Organizacją wystawy kierował instruktor rolniczy Wydziału Powiatowego, p. S. Podhorski.

Wystawione ekspozycje z całego Wołynia i częściowo Lubel-

szczyzny podzielone zostały na działy: produkcji roślinnej, ogrodnictwa, hodowli, przemysłu ludowego i wiedzy rolniczej. Ogółem w wystawie wzięło udział 317 wystawców, w tem 140 włościan, 45 osadników wojskowych, 37 ziemian i 61 różnych instytucyj. Wystawa cieszyła się poparciem wszystkich powiatowych związków komunalnych Wołynia, z wyjątkiem może pow. związku komun. w Łucku. Udało się znakomicie. Świadczy o tem liczna frekwencja, zwiędziło bowiem wystawę przeszło 12 tysięcy osób.

SPRAWY ROLNICZE NA POSIEDZENIU SEJMIKU BŁOŃSKIEGO. Ubezpieczenie ruchomości rolnych. Sejmik Błoński na posiedzeniu w dn. 31 lipca r. b. po wysłuchaniu referatu o ubezpieczeniu ruchomości i krescencji rolnych i po przeprowadzonej na ten temat dyskusji postanowił dążyć do zrealizowania tego rodzaju ubezpieczenia w drodze przymusu. Jednocześnie sejmik postanowił zasięgnąć w tej sprawie opinii zebrań gminnych.

Budowa lecznicy dla zwierząt. Następnie sejmik uchwalił wstawić do budżetu 1927 r. pozycję 7,200 złotych, zgodnie z przedstawionym kosztorysem, na budowę lecznicy dla zwierząt w Grodzisku, oraz upoważnił do zaakceptowania kosztorysu i wstawienia odpowiedniej sumy do budżetu na 1927 r. na budowę podobnej lecznicy w Żyrardowie.

Regulacja rzeki Utraty. W sprawie przeprowadzanej, wspólnie z innymi powiatami, regulacji rzeki Utraty sejmik powziął następującą uchwałę:

Ponieważ roboty ziemne przy regulacji rzeki Utraty w pow. Sochaczewskim posuwają się w r. b. zbyt wolno, gdyż do tej pory wykopano tylko pół klm. nowego koryta rzeki, Sejmik postanawia wysłać delegację do władz nadzorczych o uzyskanie poparcia tych władz dla wzmocnienia robót regulacyjnych, by zatrudniając jeszcze 150 bezrobotnych, można było doprowadzić regulację w r. b. do granic pow. Błońskiego, który najbardziej ucierpiał w obecnym roku od nadmiernych opadów atmosferycznych.

Ponieważ regulację rzeki Utraty i jej dopływów na terenie pow. Błońskiego należy uważać za meljorację podstawową, bez której wykonania nie może być mowy o drenowaniu podmokłych pól, Sejmik postarawia wystąpić do Min. Rolnictwa o przyznanie z funduszu meljoracyjnego pożyczki na ten cel w kwocie 300,000 zł., dla trzech zainteresowanych powiatów: Błońskiego, Sochaczewskiego i Warszawskiego, która to pożyczka pozwoliłaby na intensywniejsze prowadzenie rozpoczętych robót.

REGULACJA RZEK ROZOGI I SZKWY W POWIECIE OSTROŁĘCKIM. Do Wydziału Powiatowego w Ostrołęce zgłosiła się delegacja landrata w Szczytnie w Prusach Wschodnich z propozycjami w sprawie regulacji rzek Rozogi i Szkwy, które płyną przez teren pow. Ostrołęckiego, a następnie przechodzą na teren Prus Wschodnich.

Z delegacją omawianą była sprawa wstępnych robót przy zamierzanej regulacji tych rzek kosztem pow. Szczytnieńskiego. Ponieważ roboty regulacyjne będą mogły być rozpoczęte po przeprowadzeniu wszelkich wymaganych formalności, Wydział Powiatowy, zgodnie z życzeniami mieszkańców sąsiadujących z wymienionymi rzekami, postanowił wyrazić zgodę na przeprowadzenie robót oczyszczających w łożyskach tych rzek, na co okoliczni mieszkańcy zobowiązali się dostarczyć środków.

Delegacja pow. Szczytnieńskiego zaprosiła przedstawicieli Wydziału Powiatowego do Szczytna, celem obejrzenia tamtejszych urządzeń wodnych i omówienia projektowanych robót meljoracyjnych.

WYDZIAŁ POWIATOWY W NIEŚWIEŻU W SPRAWIE MELJORACJI W WOJEW. WSCHODNICH. Wydział Pow. w Nieświeżu wystąpił z następującymi wnioskami w sprawie akcji meljoracyjnej w Wojew. Wschodnich.

Po zaznajomieniu się z projektem i opracowaniami przez Poleski Urząd Wojewódzki, zorganizowania specjalnego związku meljoracyjnego Ziemi Wschodnich, Wydział Pow. uznał taki związek za wielce korzystny i postanowił zgłosić doń swój akces. Jednocześnie swój udział finansowy w związku Wydział uzależnił od korzyści, jakie powiat z działalności związku osiągnie, względnie od pracy, jakie związek na terenie pow. Nieświeżkiego przedsięwzięmie.

W stosunku do całokształtu akcji meljoracyjnej w Wojew. Wschodnich Wydział Pow. uznał, że:

1) rozpoczęcie i prowadzenie meljoracji na szeroką skalę nie jest możebne bez zgody samej ludności, do czego niezbędne jest uświadomienie i przekonanie ludności Kresów Wschodnich na

przykładach o pożyteczności akcji meljoracyjnej na niewielkich dostępnych ku temu obiektach;

2) dotychczasowe rozporządzenia wydane przez M. R. i D. P. w sprawie udzielania przez Państwowy Bank Rolny zapomóg tylko tym osobom, wsiom i spółkom wodnym, które będą posiadać plany, projekty i kosztorysy prac meljoracyjnych, sporządzone nieraz za wygórowaną opłatą przez nieliczną ilość upoważnionych inżynierów — meljoratorów, wzbudza wśród szerszych warstw społeczeństwa rozgorzyczenie i zniechęcenie do pracy ze względu na znaczne trudności uzyskania w tych warunkach jakiegokolwiek zapomogi państwowej.

Mając na względzie powyższe Wydział Powiatowy Sejmiku Nieświeckiego uważa, że dla dokonania meljoracji bagien na terenie Kresów Wschodnich:

1) kierownictwo i kontrola przeprowadzania meljoracji bagien musi należeć do zakresu działalności jednego tylko ministerstwa;

2) każde z województw musi mieć jednego rządowego specjalistę inżyniera — meljoratora dla bezpłatnego korygowania i kontrolowania planów, projektów i kosztorysów meljoracji, sporządzanych przez geometrów lub też techników zaangażowanych do pracy na terenie powiatu przez samorząd lub samych zainteresowanych.

3) Państwowy Bank Rolny musi udzielać pożyczek na przeprowadzenie robót meljoracyjnych jak wstępnych, tak też i wykonawczych wszystkim tym rolnikom, którzy udowodnią, że chcą lub też już prowadzą roboty meljoracyjne pod kierownictwem specjalistów rządowych, czy też prywatnych.

LECZNICTWO WETERYNARYJNE, OPIEKA SANITARNA, ORAZ ORGANIZACJA ADMINISTRACJI DROGOWEJ W BUDŻETACH POWIATOWYCH ZWIĄZKÓW KOMUNALNYCH WOJEWÓDZTWA WARSZAWSKIEGO NA ROK 1926.

Podajemy poniżej dane, dotyczące samodzielnej administracji pow. związków komunalnych wojew. Warszawskiego w zakresie spraw weterynaryjnych, służby zdrowia publicznego i gospodarki drogowej.

Z przytoczonych cyfr wynika, że na 23 powiaty Województwa 16 powiatów utrzymuje 19 lekarzy weterynarii, 11 powiatów prowadzi 14 przychodni leczniczej weterynaryjnych. Służba weterynaryjna kosztuje te powiaty, według budżetów na 1926 r., 179.275 złotych, czyli przeciętnie (19 powiatów) na powiat 9.435 zł.

W zakresie służby zdrowia publicznego 6 powiatów posiada samodzielną organizację, wyrażającą się w utrzymywaniu lekarzy i przychodni sanitarnych.

Organizacja administracji drogowej przejawia się podwójnie: pow. związek komunalny utrzymuje własnego inżyniera drogowego, albo też ogranicza się do płacenia dodatku państwowemu inżynierowi powiatowemu.

Własnych inżynierów w wojew. Warszawskim utrzymuje 8 pow. zw. komunalnych (rubryka 9), 11 — płaci dodatki państwowym inżynierom drogowym (rubryka 11). Dodatki te wahają się w granicach od 25 do 110% uposażenia inżyniera ze skarbu Państwa.

Zr.	POWIAT	Weterynaria komunalna			Opieka sanitarna			Admin. drogowa			
		lekarze weter.	felcz. weter.	lecznice	Razem wydatków zlp.	lekarze sanit.	przychodnie	Razem wydatków zlp.	samorządowa	państwowa	wysok. dodat. kom. 0 ^o .
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Błonie	2	—	2	18688	1	—	1560	—	1	90
2	Ciechanów	—	—	—	—	—	—	—	—	1	75
3	Gostynin	1	1	2	14210	1	2	2500	—	—	—
4	Grójec	1	1	1	11393	—	—	—	—	—	40
5	Kutno	1	—	1	3000	—	—	—	—	1	75
6	Lipno	1	—	—	8000	—	—	—	—	1	—
7	Łowicz	1	—	—	2863	3	2	5560	1	—	—
8	Maków	—	—	—	—	—	—	—	—	1	25
9	Mińsk	1	1	—	4228	—	—	—	—	1	—
10	Mława	1	—	1	5313	—	—	—	—	—	110
11	Nieszawa	2	3	1	16039	—	—	—	—	1	100
12	Płock	1	5	1	30650	2	—	9900	1	—	30
13	Płońsk	—	—	—	—	—	—	—	—	1	25
14	Przasnysz	1	1	1	7760	—	—	—	—	1	50
15	Pułtusk	1	1	—	5000	—	—	—	1	—	—
16	Radzymin	1	—	1	5700	—	—	—	—	1	75
17	Rawa	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
18	Rypin	1	2	1	8850	—	—	—	—	1	—
19	Sierpc	2	—	2	12540	—	—	—	—	1	—
20	Skierniewice	—	—	—	—	2	3	5720	1	—	—
21	Sochaczew	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
22	Warszawa	—	1	—	3710	7	6	51100	1	—	—
23	Włocławek	1	3	—	15331	—	—	—	1	—	—
Razem		19	19	14	179275	16	13	76340	8	15	—

Komunikaty

KURSY DLA NADZORCÓW MELJORACYJNYCH.

Skutkiem znacznego postępu w rozwoju robót meljoracyjnych w ostatnich czasach zaszła potrzeba wznowienia kursów specjalnych dla nadzorców meljoracyjnych. Chodzi o stworzenie nowych zastępów fachowych oraz dokształcania istniejących, które odpowiadałyby współczesnym wymaganiom.

Kursy takie zapoczątkowane zostały już w sezonie ubiegłym przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warsza-

wie. Okres nauki trwał 3 miesiące i zakończony został egzaminami, poczem wszyscy uczniowie otrzymali zajęcia. Powodzenie tych kursów skłoniło obecnie Muzeum Przemysłu i Rolnictwa oraz czynniki zainteresowane do kontynuowania tej pracy. Kurs tegoroczny będzie rozszerzony znacznie. Składać się on będzie z 2 działów: praktycznego i teoretycznego. Kurs praktyczny rozpocznie się w d. 1 października (a o ile będą rychłe zgłoszenia — wcześniej) i potrwa do 1 grudnia na jednej z robót prowadzonych pod Warszawą. Uczniowie otrzymują pomieszczenie, a za pracę swoją wynagrodzenie. Od 1 grudnia do 1 kwiet-

nia 1927 r. trwać będzie kurs teoretyczny w Warszawie prowadzony z udziałem wybitnych fachowców, inżynierów.

Od kandydatów wymagane będzie ukończenie szkoły powszechnej. Osoby nie posiadające tego cenzusu, będą poddane egzaminowi wstępnemu głównie z języka polskiego i arytmetyki.

Zapisy należy kierować do Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie, ul. Krak. Przedmieście 66.

Sprawą kursów winny się zainteresować, prócz biur meljoracyjnych również samorządy, towarzystwa rolnicze i wogóle czynniki społeczne i wysłać swoich kandydatów. Zwłaszcza te powiaty, w których ruch meljoracyjny rozwija się, a zatem miejscowe siły znaleźć by mogły przy tych robotach zajęcie po ukończeniu kursu w Warszawie i zdobyciu tym sposobem potrzebnych kwalifikacji.

GMINA WIEJSKA I MIEJSKA

Wzorowe gminy.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych reskryptem swym Nr. S. Z. 1071-26 odniosło się do wojewodów o wydanie zarządzeń zorganizowania w każdym powiecie wzorowej gminy. Wedle wskazówek Ministerstwa, starosta w porozumieniu z Wydziałem Powiatowym, oraz po wysłuchaniu opinii zainteresowanych władz powiatowych i ewentualnie organizacji społecznych, winien z gmin swego powiatu wybrać jedną gminę położoną blisko siedziby miasta powiatowego i uczynić ją — gminą wzorową.

Ministerstwo uważa, że gmina wzorowa winna posiadać pracowników o jaknajlepszych kwalifikacjach, uporządkowaną biurowość, rachunkowość i kasowość, uporządkowane sprawy obywatelstwa, dowodów osobistych, doskonałe drogi i mosty, racjonalną klasyfikację gruntów, wyszkolonych policjantów, postawione na odpowiedniej wyżynie sprawy sanitarne, weterynaryjne, ogniowe itp.

Gmina wzorowa powinna być często instruowaną a zadaniem starosty miałyby być skierowywanie wszelakich zjawiających się na terenie prelegentów przedewszystkiem do gminy wzorowej.

Aby na te ulepszenia nie zabrakło gotówki Ministerstwo zleca czynienie starań o uzyskanie potrzebnych na ten cel kredytów.

Skąd te kredyty mają przyjść, o tem okólnik nie wspomina, ale należy się domyślać, że na organizację gmin wzorowych Skarb Państwa pośpieszyłby z pomocą.

Należałoby się zastanowić, czy projekt ministerjalny tworzenia gmin wzorowych jest realny i wykonalny. Sądzę, iż nie!

Ministerstwo zapomina, iż utworzenie gminy a nawet wioski wzorowej bynajmniej nie jest uzależnione od decyzji starosty, chociażby powziętej po porozumieniu z wydziałem lub z organizacjami społecznymi, lecz od uświadomienia ludności w danej gminie, odpowiedniego doboru radnych i wielu miejscowych warunków, które na żądanie władz administracyjnych nie dadzą się tak od ręki zmienić.

W Rzeczypospolitej mamy wiele wiosek wzorowych, w których powstało szereg instytucyj przynoszących ludności korzyść j. np. Lisków czy Albigowa, ale te miejscowości stawały się wzorowymi nie na żądanie władz ad-

ministracyjnych, lecz przez często przypadkowy dobór kilku jednostek obdarzonych nerwem społecznym i pragnących poświęcić całe życie pewnej idei.

Gdyby Ministerstwo pragnęło rzeczywiście podnieść stan ekonomiczny i kulturalny gmin wiejskich, to zamiast dążenia do tworzenia przy pomocy starostów gmin wzorowych, raczej należałoby w poszczególnych powiatach organizować kursy czy to oświatowe, czy społeczne dla chętnych, na których jednostki mieszkające po wsiach, to radni gminni, czy pracownicy samorządowi, czy nauczyciele, mogliby się zapoznawać z metodami pracy w rozmaitych dziedzinach i uzyskane wiadomości spożytkować ku pożytkowi ogółu.

Jeżeli zaś chodzi o prowadzenie racjonalne w urzędach gminnych biurowości, rachunkowości czy ewidencji dowodów osobistych czy spraw obywatelstwa, to sądzę, iż powyższe sprawy chyba powinny być wzorowo ujęte we wszystkich gminach a nie tylko we wzorowej.

Celem zaś odpowiedniego nadzoru nad wykonywaniem obowiązków urzędów gminnych wystarczy odpowiednie instruowanie wydziałów powiatowych, aby te mogły ze swej strony wydawać odpowiednie dyrektywy zawiadującym gminy inspektorom samorządu.

Zamiary zaś ministerjalne tworzenia gmin zbiorowych należy uważać za jeszcze jeden projekt opracowany przez biurokrację, który przy realizacji napotka na przeszkody i trudny będzie do urzeczywistnienia.

Nie można bowiem w dowolnie wybranej gminie postawić wszelakich działów gospodarki samorządowej na wymarzonej wyżynie.

Gmina np. mająca grunty piaszczyste i z tego powodu niezłe drogi nie będzie się starała o należyte zorganizowanie gospodarki drogowej, gdyż wogóle w tym wypadku nie zależy ludności na ulepszeniu i tak dogodnych do przejazdu traktów.

Znowu inna gmina, mająca większość wiosek skomasowanych w kolonjach, nie będzie przywiązywała zbyt wielkiej wagi do organizowania oddziału straży ogniowej, gdyż ludności nie grozi w tym stopniu niebezpieczeństwo pożaru, co w osiedlach gęsto zabudowanych.

Inna rzecz, gdy chodzi o wzorowe postawienie urzędu gminnego, w kierunku zaprowadzenia odpowiedniej biurowości czy rachunkowości lub prowadzenia dokładnego różnych a tak obfitych ewidencji. W tym wypadku pożądanym byłoby wprowadzenie w urzędach gminnych pewnego ujednostajnienia, ale to należy wprowadzić we wszystkich gminach nie zaś tylko we wzorowych. Nie wiadomo jakimi przyczynami powodowało się Ministerstwo przy

wydaniu wyżej wymienionego okólnika, gdyż chyba nie pragnęła mieć w każdym powiecie po jednej wzorowej gminie dla zaprezentowania gościom krajowym lub zagranicznym, gdyż to wyglądałoby na tworzenie owych sławnych potemkinowskich wiosek za czasów panowania carowej Katarzyny.

S. Gliszczyński.

Z GMIN

GINA ZELÓW. W dniu 16. VI. b. r. odbyło się posiedzenie Rady gminy, Zelów, na którym między innymi postanowiono:

Jako godziny przyjęć interesantów w Urzędzie gminnym ustalono codziennie czas od godziny 8 do 15 za wyjątkiem niedziel i świąt.

Uregulowano sprawę dostarczania koni straży ogniowej, wyznaczając kilku gospodarzy gminy Zelów, na których obowiązek ten włożono, wzamian za co zwolniono ich od wszelkich powinności w naturze na rzecz gminy.

BUDOWA SZKOŁ. Urząd gm. Horodziejskiej po zakończeniu gruntownego remontu własnego budynku szkolnego w Ostrówkach, natychmiast przystąpił do wykończenia budowy drugiego własnego budynku szkolnego we wsi Makasze. Robotę przeprowadza się sposobem gospodarczym i choć jest dość duża, posuwa się w prędkim tempie. Mimo ciężkich warunków finansowych i ostrego braku gotówki, są jednak widoki, że dzięki energii Zarządu Gminy cel będzie całkowicie osiągnięty.

PODATEK OD ZBYTKU MIESZKANIOWEGO. Władze miejskie m. Warszawy na podstawie art. 7-go Ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 roku o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dzien. Ust. R. P. Nr. 94, poz. 747) wprowadziły na rok 1926 na obszarze m. st. Warszawy podatek komunalny od zbytku mieszkaniowego, na następujących zasadach oparty:

§ 1. Przedmiot opodatkowania stanowią lokale mieszkalne, w których liczba pokoi mieszkalnych przekracza o jeden i więcej liczbę osób, zamieszkałych w lokalu.

Służba domowa do liczby osób zamieszkałych w lokalu doliczana nie będzie, z wyjątkiem, gdy zajmuje ona oddzielnie pokój, o charakterze pokoju służbowego z przeznaczenia, natomiast każde dziecko liczone będzie narówni z osobą dorosłą.

§ 2. Do uiszczenia podatku obowiązani są lokatorzy główni.

§ 3. Wysokość podatku od każdego pokoju mieszkalnego, przekraczającego ustaloną w § 1 normę, wynosi za cały rok:

1) od pierwszego pokoju mieszkalnego, podlegającego opodatkowaniu, zł. 25;

2) od dwóch pokoi mieszkalnych, podlegających opodatkowaniu, zł. 60;

3) od trzech pokoi mieszkalnych, podlegających opodatkowaniu, zł. 120;

4) od czterech pokoi mieszkalnych, podlegających opodatkowaniu, zł. 220;

5) ponad cztery pokoje mieszkalne, podlegające opodatkowaniu, po zł. 75 od każdego pokoju mieszkalnego.

§ 4. Od podatku wolne są:

1) lokale, zajmowane na potrzeby Państwa, związków komunalnych, szpitali i innych zakładów leczniczych, oraz instytucyj naukowych, oświatowych i dobroczynnych, związków zawodowych i kooperatyw;

2) lokale, zajmowane przez akredytowanych przy Rządzie Polskim przedstawicieli Państw obcych;

3) lokale, zajmowane na hotele, domy noclegowe i pensjonaty;

4) lokale, zajmowane na szkoły prywatne i internaty;

5) lokale, przeznaczone wyłącznie na stałe domy modlitwy, należące do uznanych w Państwie wyznań religijnych;

6) lokale niezbędne do prowadzenia przedsiębiorstwa handlowego, lub przemysłowego;

7) części lokalu, niezbędnego do wykonywania pracy zawodowej, jak np. gabinety, biblioteki, poczekalnie, pracownie;

8) lokale w domach nowowyprowadzonych, nadbudowanych, lub też odbudowanych po dniu 1 stycznia 1919 r., a to zgodnie z p. c. art. 23 ustawy z dn. 17 grudnia 1921 r. (Dz. Ust. R. P. Nr. 2, poz. 6 r. 1922).

Pozatem w poszczególnych, zasługujących na uwzględnienie wypadkach, Magistratowi przysługuje prawo stosowania ulg, względnie zwolnienia od podatku.

KRZEWIENIE BUDOWNICTWA OGNIO-TRWAŁEGO. Polska Dyrekcja Ubezpieczeń Wzajemnych wypożycza gminom i sejmikom maszyny do ręcznego wyrobu pustaków, dachówki cementowej i kręgów studziennych. — Wobec wyczerpania kredytu na kúpno maszyn nie wszystkie zgłoszenia mogły być zaspokojone w roku bieżącym. Z pośród zgłoszeń uwzględniono przedewszystkiem miejscowości, dotknięte pożarami większemi oraz okolice, w których ludność nie jest dostatecznie obznajmiona z możliwością wyrabiania bu-

dowlanego materiału ogniotrwałego z piasku i cementu sposobem ręcznym.

Obecnie czynnych jest ogółem 61 dachówczarek, 16 form do wyrobu pustaków i 8 form do kręgów. — Ludność chętnie korzysta z maszyn i zwłaszcza skwapliwie stosuje dachówkę cementową do krycia dachów.

CHODNIKI NA WSIACH. Wobec tego, że wiosną i jesienią często ugrzęznąć można na ulicach wiejskich. Rada gminna w Siniawce, pow. Nieświeskiego, uchwaliła, by każda wieś w całej gminie ułożyła drewniane chodniki sposobem szarwarkowym. Postanowienie bardzo słuszne i rozsądne.

JAKIE ROBOTY PROWADZI „ULEN“ W POLSCE. Umowa o zawarcie z amerykańską firmą budowlaną „Ulen et Co.“ nowej pożyczki w sumie 6 milionów dolarów została już jak wiadomo, podpisana.

Połowę tej sumy — to jest trzy miliony dolarów — przeznaczają rząd na budowę elewatorów, reszta zaś rozdzielona będzie między sześć miast. I tak Sosnowiec otrzyma 500.000 dol., Dąbrowa Górnicza — 250.000 dol., Kielce 500.000 dol., Zgierz 230.000 dol., Otwock — 150.000 dol. i Ostrów Wielkopolski — 200.000 dol.

Umowa ta składa się właściwie z kilku umów. Podpisano także umowę techniczną na wykonanie robót przez amerykańską firmę. Poszczególne miasta zawarły nadto umowy z Bankiem Gospodarstwa o długoterminowe pożyczki w obligacjach komunalnych na pokrycie wyżej przytoczonych sum. Obligacje te wykupuje firma „Ulen et Co.“ od Banku Gospodarstwa po cenie 86 za 100.

Obecnie inżynierowie firmy „Ulen“ objeżdżają miasta i przeprowadzają studia niezbędne dla opracowania planów robót. Roboty te są różnego rodzaju. W Sosnowcu powstanie rzeźnia i wodociągi, Zgierz wzbogaci się o urządzenia wodociągowo-kanalizacyjne i hale targowe. W Dąbrowie Górniczej wybudowana zostanie sieć wodociągowa i zaprowadzona kanalizacja. W Otwocku firma przeprowadzi wodociągi, kanalizację, wybuduje rzeźnię i hale targowe. Ostrów wreszcie otrzyma elektrownię, a wraz z nią oświetlenie elektryczne.

Studia i opracowanie planów potrwają prawdopodobnie od trzech do czterech miesięcy, poczem po zatwierdzeniu tych planów przez magistraty zainteresowanych miast i po aprobacie min. robót publicznych, podjęte zostaną roboty budowlane.

Przypuszczalnie roboty te rozpoczną się jeszcze w końcu jesieni r. b. i potrwają około trzech lat.

STATUT NAGRODY LITERACKIEJ M. ST. WARSZAWY. (Zatwierdzony uchwałą Rady Miejskiej z d. 15 kwietnia 1926 r.). Celem uczczenia pamięci świetnej plejady pisarzy polskich, którzy z niezwykłymi już: Bolesławem Prusem, Adolfem Dygasińskim, Stanisławem Wyspiańskim, Elizą Orzeszkową, Marią Konopnicką, Henrykiem Sienkiewiczem, Stefanem Żeromskim i Władysławem Reymontem na czele, w dobie największego pognębienia Polski, dziełami swymi stwierdzili żywotność narodu, okryli sławą literaturę polską, a w pismach swych wiele pięknych kart poświęcili Warszawie; zarazem w celu okazania stałego uznania i poparcia ich następcom na niwie literatury ojczyznej.

Rada Miejska funduje stałą „*nagrodę literacką miasta stoł. Warszawy*“ na zasadach następujących:

Art. 1. Nagroda literacka m. stoł. Warszawy w wysokości 15.000 zł. będzie przyznawana według statutu niniejszego, poczynając od r. 1927 corocznie za całokształt działalności autora na polu literatury polskiej (poezji, powieści, dramatu, studjów i krytyki literackiej) albo za jeden utwór z tych samych dziedzin, ogłoszony drukiem lub wystawiony na scenie w ciągu ostatnich lat trzech przed 1 stycznia roku, w którym nagroda będzie przyznana.

Art. 2. Nagroda nie może być dzielona na części. Zaniechanie przyznania jej w którymkolwiek roku może nastąpić z przyczyn wyjątkowych na wniosek Sądu Konkursowego z decyzji Rady Miejskiej. W wypadku tym przyznanie nagrody przenosi się na rok następny, co nie wpływa na zwykły bieg przyznawania nagród dorocznych.

Art. 3. Do składu Sądu Konkursowego wchodzi od Zarządu miasta: Prezes Rady Miejskiej i 2 osoby z wyboru Rady Miejskiej z grona radnych lub z poza Rady Miejskiej, następnie prof. literatury polskiej na Uniwersytecie Warszawskim z wyboru Senatu tego Uniwersytetu, oraz po jednym delegacie Zarządu sześciu polskich zrzeszeń autorskich, mających siedzibę w Warszawie, mianowicie: Tow. literatów i dziennikarzy polskich, Kasy przezorności i pomocy dla literatów i dziennikarzy, Klubu literatów polskich, Zawodowego Związku literatów polskich, Związku autorów dramatycznych i Zrzeszenia związków literackich. Gdyby które z tych sześciu zrzeszeń istnieć przestało, pozostałe wybierają wspólnego szóstego zreszcie ze swego grona, lub wskazują nowe pokrewne zrzeszenie, którego delegat wszedłby do składu sądu.

Art. 4. Sąd konkursowy rządzi się regulaminem, przez siebie ułożonym, wydaje orzeczenia większością głosów najpóźniej 30 kwietnia każdego roku i komunikuje je Zarządowi m. st. Warszawy, t. j. Radzie Miejskiej i Magistratowi.

Art. 5. Ogłoszenie nazwiska laureata nagrody literackiej m. st. Warszawy nastąpi w dzień święta narodowego 3 maja, wręczenie zaś dyplomu i nagrody najpóźniej w ciągu maja tegoż roku na publicznym posiedzeniu Rady Miejskiej.

Art. 6. Sumę 15.000 zł. wstawia się corocznie do budżetu wydziału IX-go Oświaty i Kultury, poczynając od r. 1926.

PARKI PODMIEJSKIE. Wobec zapowiedzianego przekazania przez min. rolnictwa lasku Bielańskiego magistratowi m. st. Warszawy, dział ogrodniczy wydziału technicznego magistratu przystąpił do parkowego opracowania lasku Bielańskiego.

Lasek ten posiada najpiękniejsze w promieniu 100 klm. od Warszawy drzewa, a więc wspaniałe okazy dębów, nadto lipy i klony.

Zadanie działu ogrodniczego polegać będzie głównie na zaprojektowaniu i wykonaniu dróg pieszych i kołowych. Nadto dział ogrodniczy projektuje urządzenie w lasku Bielańskim ośrodka sportowego dla północnej części miasta.

MAGISTRAT ŁÓDZKI UMIASTOWI RZEŹNIĘ. Od dłuższego już czasu Magistrat m. Łodzi w myśl umowy, ma prawo wykupienia rzeźni miejskiej, jednak z powodu braku środków pieniężnych nie może tego uczynić i przedłużyć umowę z roku na rok.

Obecnie, jak się dowiadujemy, konsorcjum amerykańskie, traktujące z Magistratem w sprawie pożyczki na budowę gazowni, zaproponowało kredyty na wykupienie rzeźni za niskim oprocentowaniem.

Dowiadujemy się również, że Magistrat jeszcze w bieżącym roku ma zamiar z propozycji tej skorzystać i umiastowić rzeźnię.

O REORGANIZACJĘ ROBÓT PUBLICZNYCH. Pomyślnie wyniki przy robotach, zorganizowanych przez magistrat m. Warszawy dla bezrobotnych, daje system akordowy (wymiarowy). Wydajność pracy jest większa o 150 do 200 procent, bezrobotni zaś zarabiają od 50 do 70 proc. więcej. System ten stosowany jest przy robotach w dziale komunikacji oraz w ogrodnictwie.

Bezrobotni sami dopominają się o jego stosowanie. pozwala on im bowiem na zwiększenie ich zarobków, kierownictwo zaś robót zyskuje znacznie na wydajności pracy.

Wiadomości o gminnych Kasach pożyczkowo-oszczędnościowych

Jak Komisja Rewizyjna Gminnej Kasy Pożyczkowo-Oszczędnościowej ma badać sprawy swej Kasy.

Komisje Rewizyjne Gminnych Kas pożyczkowo-oszczędnościowych dotychczas przeważnie nie wykazują zainteresowania się sprawami swych Kas. W niewielu gminnych kasach zostały dokonane rewizje, mimo, że regulamin dla Komisji Rewizyjnych, zalecony w okólniku Min. Spraw Wewnętrznych Nr 89 z dn. 19.VIII 1925 r. nakłada na nie obowiązek dokonywania rewizyj gminnych kas przynajmniej raz na kwartał (§ 3 regulaminu).

Nie można przypuszczać, że członkowie Komisji Rewizyjnych, skoro zgodzili się pełnić pewne obowiązki, świadomie je lekceważą. Raczej zaś nie spełniają tych obowiązków z powodu trudności, które mogą napotkać przy dokonywaniu rewizji. Rzeczywiście, badanie spraw każdej instytucji wymaga pewnej umiejętności, w pierwszym zaś rzędzie gruntownej znajomości statutu, co też członkom Komisji Rewizyjnych stanowczo zalecić należy. Co się tyczy planu rewizji, to we wspomnianym wyżej regulaminie dla Komisji Rewizyjnych szczegółowo jest wskazane, co należy sprawdzać, zarówno w wypadku dokonywania zwykłej kwartalnej rewizji (§ 4 reg.), jak też i rewizji nagłej (§ 5 reg.). Pozostaje więc tylko kwestja, jak Komisja Rewizyjna ma to sprawdzanie wykonać.

Ponieważ omówienie wszystkich punktów planu rewizji zabrałoby zbyt wiele miejsca, a w dodatku niektóre punkty tego planu są dostatecznie jasne, zatrzymamy się tylko na sprawach trudniejszych, mogących budzić pewne wątpliwości.

A więc po pierwsze, jak należy sprawdzić pozostałość gotówki w kasie i uzgodnić takową z zapisami w księgach Kasy Gminnej? W praktyce, dokonanie tej czynności nie jest trudne: mianowicie należy przeliczyć gotówkę, znajdującą się w kasie, ustalić sumę, przyczem zwrócić uwagę, czy zamiast gotówki w kasie niema nieprzeksięgowanych kwitów lub znaczków stemplowych. Następnie sprawdza się dokumenty kasowe, to jest bada się asygnaty przychodowe i rozchodowe, które winny być należycie

wypełnione i podpisane przez jednego z członków Zarządu i Skarbnika (§ 14 regulaminu dla Zarządu). Po sprawdzeniu asygnat, z tychże asygnat podsumowuje się osobno wszystkie sumy przyjęte przez Kasę i osobno wszystkie sumy wydane przez Kasę, poczem znajduje się różnicę otrzymanych ogólnych sum przychodu i rozchodu. Różnica ta winna być równą uprzednio przeliczonej gotówce w Kasie. Pozostaje jeszcze przekonać się, czy wszystkie operacje Kasy Gminnej zostały prawidłowo zaksięgowane z asygnat do księgi Dziennik — Główna. Jeden z członków Komisji Rewizyjnej odczytuje kolejno z asygnat treść i sumę, drugi zaś sprawdza w księdze Dziennik—Główna, czy odnośne sumy prawidłowo zostały wpisane na r-ku kasy po stronie przychodu (W-n), lub rozchodu (Ma), zwracając jednocześnie uwagę, czy każda suma figurująca po stronie W-n (przychód) r-ku kasy znajduje się również po przeciwnej stronie (Ma) innego odpowiedniego rachunku, oraz czy każda suma figurująca po stronie Ma (rozchód) z r-ku Kasy, znajduje się również po przeciwnej stronie (W-n) innego odpowiedniego rachunku. Po takim sprawdzeniu wszystkich pozycji należy podsumować w księdze Dziennik—Główna osobno stronę W-n r-ku Kasy, oraz osobno stronę Ma tegoż r-ku, następnie znaleźć różnicę otrzymanych sum, która również winna być równą znalezionej gotówce w Kasie.

Dla sprawdzenia, czy uchwały Zarządu są prawomocne należy zbadać czy posiedzenia Zarządu odbywają się zgodnie z § 50 statutu normalnego — przynajmniej raz na dwa tygodnie, czy obiócz przewodniczego, na posiedzeniu są obecni przynajmniej dwaj inni członkowie Zarządu, czy uchwały Zarządu zapadają większością głosów, czy są protokołowane odmierne zdania członków Zarządu i czy protokoły są zawsze podpisane przez członków Zarządu, biorących udział w posiedzeniu. Wszystko to wymaga uważnego odczytania przez Komisję Rewizyjną.

Ponieważ Gminne Kasy pożyczkowo-oszczędności-

we najwięcej ruchu wykazują przy udzielaniu pożyczek, dział ten winna być przez Komisję Rewizyjną bardzo szczegółowo zbadany, w szczególności zaś należy zwrócić uwagę: 1) czy udzielone pożyczki odpowiadają warunkom, przewidzianym w statucie normalnym (§§ 24-44); 2) czy na wszystkie pożyczki znajdują się zobowiązania dłużne lub weksle i czy takowe są dobrze wypełnione; 3) czy udzielone pożyczki są należycie zabezpieczone. Co do punktu pierwszego, członkowie Komisji Rewizyjnej winni zapoznać się szczegółowo z rozdziałem statutu normalnego, traktującym o pożyczkach i przy rewizji sprawdzić: a) czy osoby korzystające z kredytu w Gminnej Kasie zamieszkują na terenie danej gminy (§ 22 statutu); b) czy pożyczki wydane są za zabezpieczeniem, przewidzianym w statucie (§ 23 stat.); c) czy pożyczki udzielone są na cele gospodarcze i czy cel pożyczki w każdym wypadku szczegółowo jest wymieniony w księdze „Kolejności zgłoszeń o pożyczki” (§ 24 stat.); d) czy pożyczki krótkoterminowe są wydane na termin nie dłuższy niż 1 rok (§ 26 stat.); e) czy członkowie Zarządu oraz urzędnicy Kasy Gminnej (rachmistrz) korzystają z kredytu w Kasie Gminnej i czy na to posiadają specjalne zezwolenie Rady Gminnej (§ 22 stat.) i t. d. — Co do punktów 2 i 3 badanie przedstawia się mechanicznie w następujący sposób: na arkuszu papieru wypisuje się kolejno z księgi kontowej pożyczek — liczby r-ków poszczególnych pożyczkobiorców, którzy w danym dniu są winni Kasie Gminnej z tytułu zaciągniętych pożyczek, i obok tych liczb wypisuje się odpowiednio sumy zadłużenia każdego pożyczkobiorcy, poczem przez podsumowanie wypisanych sum ustala się ogólną sumę wydanych pożyczek. Następnie bierze się księgę Dziennik — Główna i zwraca się uwagę na r-k pożyczek, na którym podsumowuje się osobno stroną W-n i osobno stroną Ma, poczem znajduje się różnicę otrzymanych sum, która winna być równą uprzednio ustalonej sumie wydanych przez Kasę Gminną pożyczek. O ile w tym wypadku wypadłby inny rezultat, znaczy to, że w księgowaniu albo w sprawdzaniu jest popełniona omyłka, którą niezwłocznie należy wyjaśnić przez powtórzenie poprzedniej manipulacji, oraz przez kolejne sprawdzenie, czy każda pożyczka jest zapisana w księdze Dziennik—Główna na r-ku pożyczek i na odpowiednim koncie (rachunku) w księdze kontowej pożyczek. Czy wszystkie pożyczki zostały wydane na podstawie uchwały Zarządu, sprawdza się w księdze „Kolejności zgłoszeń o pożyczki” w rubryce „uchwała”, czy są adnotacje Zarządu o przyznaniu pożyczek poszczególnym pożyczkobiorcom. Specjalną uwagę należy zwrócić, czy wszystkie pożyczki należycie są zabezpieczone, to jest czy udzielono je ludziom odpowiedzialnym majątkowo i czy posiadającym odpowiedzialnych majątkowo poręczycieli, oraz czy na każdą pożyczkę Kasa Gminna pobrała od pożyczkobiorcy należycie wystawione zobowiązania dłużne, lub weksel. Aby sprawdzić to, jeden z członków Komisji Rewizyjnej odczytuje kolejno z księgi kontowej pożyczek, nazwiska pożyczkobiorców oraz wysokość zaciągniętej pożyczki, drugi zaś członek sprawdza,

czy na te pożyczki znajdują się zobowiązania dłużne lub weksle. W zobowiązaniach dłużnych sprawdza się: 1) czy wpisana jest właściwa suma pożyczki i termin spłaty; 2) czy zobowiązanie dłużne jest podpisane przez pożyczkobiorcę i poręczycieli, jeżeli zaś pożyczkobiorca jest niepiśmienny czy zaopatrzył to zobowiązanie znakiem swej ręki, w obecności dwóch świadków, którymi nie mogą być członkowie Zarządu i urzędnicy Kasy Gminnej; 3) czy niema zobowiązań dłużnych przeterminowanych; 4) czy prolongaty są odnotowane na odwrotnej stronie zobowiązań dłużnych w przeznaczonym na to miejscu i podpisane przez członków Zarządu; 5) czy na wszystkich zobowiązaniach dłużnych są skasowane znaczki opłaty stemplowej, którą należy pobierać w wysokości 1.10% od sumy dłużnej i w wysokości jednej dwudziestej 0/0 od sumy prolongowanej. (To znaczy 1 zł. 10 gr. od 100 zł. przy udzieleniu długu i 5 gr. od 100 zł. przy prolongowaniu). W wekslach należy sprawdzić również: 1) czy wpisana jest właściwa suma pożyczki i termin; 2) czy weksel jest podpisany i czy niema weksli wystawionych przez niepiśmiennych, gdyż znak niepiśmiennego na wekslu winien być poświadczony przez rejenta; 3) czy niema weksli przeterminowanych; 4) czy przy prolongowaniu pożyczek, zabezpieczonych weksłami, takowe zostały zamienione na nowe.

Komisja Rewizyjna winna również sprawdzić, czy odsetki od wkładek i pożyczek zostały dobrze obliczone. Mianowicie sprawdza się: 1) czy przy obliczaniu odsetek stosowana była stopa procentowa, uchwalona przez Radę Gminną; 2) czy odsetki obliczone są za należyty okres czasu; 3) czy odsetki od pożyczek krótkoterminowych pobrane są zgóry za cały czas trwania pożyczki (§ 32 statutu).

W końcu pozostaje jeszcze sprawdzić, czy na wszystkie poniesione koszty prowadzenia Kasy Zarząd posiada dokumenty, czy są sporządzane miesięczne zestawienia rachunków, czy akta i dokumenty należycie są przechowywane, a także czy Zarząd Kasy podjął kroki egzekucyjne w celu ściągnięcia zaległych pożyczek. Te ostatnie czynności same przez się są dostatecznie jasne i jak je dokonać nie wymaga specjalnych wyjaśnień.

Z powyższego widzimy, że najwięcej pracy przy dokonywaniu rewizji przedstawia sprawdzenie Kasy i uzgodnienie jej z zapisami w księgach oraz sprawdzenie sposobu rozdzielania i zabezpieczania pożyczek, jednak przy zastosowaniu się do podanych tu wskazówek, w kilka godzin można sprawdzić sprawy nawet większej Kasy Gminnej — pożyczkowo-oszczędnościowej. Uważam więc, iż poświęcenie przez członków Komisji Rewizyjnej sprawom swych Kas Gminnych pożyczkowo-oszcz. tych kilku godzin cztery razy do roku, nie jest obowiązkiem zbyt ciężkim, a spełnienie zaś tego obowiązku może tylko dodatnio wpłynąć na rozwój Gminnych Kas pożyczkowo-oszczędnościowych.

Wł. Ludkiewicz.

K r o n i k a.

STAN GMINNYCH KAS POŻYCZKOWO-OSZCZĘDNOŚCIOWYCH, KORZYSTAJĄCYCH Z KREDYTU PAŃSTWOWEGO BANKU ROLNEGO OD DN. 1 LIPCA 1925 ROKU DO DN. 12 WRZEŚNIA R. B.

Zgłosiło się o kredyt 230 gminnych Kas. Przyznano kredyt dla 178 gminnych Kas na sumę zł. 999,500. Uzyskało kredyt: po raz pierwszy 101 Kas na sumę zł. 676,500; po raz drugi 52 Kasy na sumę zł. 169,000; po raz trzeci 10 Kas na sumę zł. 39,000; po raz czwarty 2 Kasy na sumę zł. 10,000. Prolongowano kredyt po raz pierwszy 13 Kasom na sumę zł. 70,500. Spłaciły uzyskany kredyt 2 Kasy na sumę zł. 8,000. Ogółem korzysta z kredytu P. B. R. z sumy specjalnego kredytu zł. 1,000,000. 153 Kasy na sumę zł. 887,500.—
W tem z kredytu na akcję siewną wypłacono 3 gminnym Kasom „ 6,500.—

Ogółem wypłacono „ 894,000.—

Odmówiono kredytu 77 kasom gminnym; w tem wskutek uchybień statutowych 8 kasom gminnym; wskutek istnienia na tymże terenie Spółdzielni kredytowych 9 Kasom Gminnym. Pozostałe 60 Kas Gminnych nie uruchomiono dotąd, bądź z braku funduszy, bądź z powodu niedostatecznej sprawności zarządów.

ZMIANA TERMINU 4-DNIOWEGO KURSU RACHMISTRZÓW GMINNYCH KAS, URZĄDZANEGO PRZEZ PAŃSTWOWY BANK ROLNY.

Zamiast poprzednio ustalonego terminu 21—24 września, Państwowy Bank Rolny urzęduje na wzór odbytych poprzednio 2-ch kursów, trzeci czterodniowy kurs rach-

mistrzów i kierowników gminnych Kas pożyczkowo-oszczędnościowych, poświęcony umiejętności prowadzenia tych Kas w dniach 27, 28, 29 i 30 września r. b.

Liczba godzin wykładowych wynosić ma 27 w czterech dniach. Na poszczególne przedmioty poświęcona będzie następująca liczba godzin:

1) Rachunkowość gminnych Kas	16 godzin
2) Komentowanie ustawodawstwa gmin. Kas	5 „
3) Spółdzielcza i komunalna organizacja drobnego kredytu	4 „
4) Organizacja kredytu rolniczego	1 „
5) Zarys historii gminnych Kas	1 „

Personel wykładowy stanowią pp.: Teofil Narbutt, Antoni Niżycki, Władysław Ludkiewicz i Jan Długocki.

Kurs odbędzie się w Lublinie w lokalu przy ul. Szpitalnej L. 5 w godz. 8 i pół — 12 i pół i 3 — 6 popoł.

Na słuchaczy przyjmowani są rachmistrze i członkowie Zarządów i Komisji rewizyjnych gminnych Kas z terenu województw: Lubelskiego, Wołyńskiego i Poleckiego.

Pożądanym jest jaknajliczniejszy udział w charakterze słuchaczy, oprócz rachmistrzów (którzy nie uczestniczyli w poprzednich kursach), przewodniczących zarządów, skarbników i wreszcie pozostałych członków władz gminnych Kas.

Zgłoszenia na kurs powyższy należy nadsyłać do 25 b. m. włącznie pod adresem Państwowego Banku Rolnego w Warszawie, ul. Traugutta 11. Wydział Drobnego Kredytu.

Kurs jest bezpłatny.

Państwowy Bank Rolny poczyni ułatwienia co do noclegów i pożywienia. Koszt utrzymania i noclegów wyniesie w przybliżeniu około 6 zł. dziennie. D.

Poradnik samorządowy.

1. *Pytanie:* Sekretarz gminy Terebieżowskiej, pow. Stolińskiego, zapytuje, 1) czy osoba, posiadająca pozwolenie na broń myśliwską, może na jakiś czas wypożyczyć broń innej osobie, też posiadającej pozwolenie?

2) Czy oprócz dubeltówki, na którą opiekuje pozwolenie, można posiadać jeszcze inną dubeltówkę?

Odpowiedź: 1) Na pozwoleniu z reguły musi być wymieniony numer broni, wobec czego, formalnie biorąc, tylko tę broń należy mieć w użyciu. Logicznie jednak rozumując, uznać należy, że wypożyczenie broni osobie posiadającej pozwolenie nie powinno powodować trudności.

2) Pozwolenie uzyskać należy na każdą broń, jaką

ma się życzenie posiadać, z czego wynika, iż pozwolenie opiewające na jedną dubeltówkę, nie wystarcza na dwie.

2. *Pytanie:* Urząd gminy Mroga-Dolna zapytuje, czy wydział powiatowy ma prawo przeznaczyć należący się gminie podatek spadkowy na budowę szkoły powszechnej, jeżeli takowy Rada i zebranie gminne przeznaczyły na budowę domu dla pomieszczenia administracji gminnej, która obecnie mieści się w lokalu wynajętym, znajdującym się w stanie zupełnej ruiny?

Odpowiedź: Wydatki na budowę domu dla pomieszczenia urzędu gminnego winny być zamieszczone w budżecie gminy. Wydział Powiatowy zatwierdzając budżet może odmówić zatwierdzenia pewnych pozycji z uwagi na

niecelowość tychże, nie może jednak działać za gminę, nakazując poniesienie innych konkretnie wskazanych wydatków, do których poniesienia gmina nie jest ustawowo zobowiązana. (Patrz uwagi do § 58 instrukcji budżetowej z dn. 28.6 1926 r. Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 433 — zawarte w okólniku Ministerstwa Spraw Wewn. Nr. 70 z dn. 21 lipca 1926, podany w książce St. Pachnowskiego — Przepisy Budżetowe dla związków komunalnych r. 1926).

Wprawdzie ustawa o budowie publicznych szkół powszechnych z dn. 17.II 1922 r. (D. U. R. P. Nr. 18, poz. 144) wkłada na gminy obowiązek budowy szkół, gdy nie może dostarczyć w innej drodze odpowiednich lokali, to jednak zaznaczyć należy, iż wydatek na budowę szkoły nie może być ujęty w formę konkretnej sumy, dającej się ustalić bezspornie przez władzę nadzorczą i w tym wypadku nie może być mowy o przymusowym etatyzowaniu a raczej władza nadzorczą może wywierać nacisk na organa gminne w kierunku preeliminowania odpowiednich kwot, uciekając się w razie potrzeby do sankcji ustawowo przewidzianych (np. złożenie wójta z urzędu, rozwiązanie rady gminnej).

Oczywista przy preeliminowaniu wydatków w budżecie niema potrzeby oznaczać, jakie wpływy specjalnie na pokrycie tego wydatku się wyznacza (np. dochód z podatku spadkowego).

Wydatki nie ujęte budżetem mogą być zapreliminowane w budżecie dodatkowym, w którym należy wskazać pokrycie (urząd gminny zdaje się poruszać taki wypadek). Przy zatwierdzaniu budżetu dodatkowego (takim budżetem dodatkowym jest, ściśle biorąc, każda uchwała organu uchwalającego związku komunalnego, ustalająca nowe kredyty) obowiązuje procedura stosowana w odniesieniu do budżetu zasadniczego (Patrz § 58 ustęp końcowy wyżej cytowanej instrukcji budżetowej).

W powyższej sprawie gmina mogła wystąpić z rekuresem do wojewody na mocy § 1 i 13 rozporządzenia Prezydenta z dn. 17.6 1924 (D. U. R. P. Nr. 51, poz. 522).

3. *Pytanie:* Urząd gminy Kleniewo, pow. Płockiego, prosi o wyjaśnienie, czy należą się podwozy pod przejazdy dozorczy sanitarnego i kto ma płacić za te podwozy?

Odpowiedź: W pytaniu bliżej nie podano, o jakiego dozorcę sanitarnego chodzi, — sądzę, iż Urząd Gminny ma na uwadze wyjazdy służbowe dozorczy sanitarnego Sejmiku powiatowego. Dozorca ten nie jest uprawniony do korzystania z podwódt, w związku z czem koszty przejazdów urzędowych winien pokryć Sejmik powiatowy, a to w sposób określony przepisami § 17 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 30.12 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 118, poz. 1073).

4. *Pytanie:* Urząd gminy Wojskowskiej, pow. Brzeski, zapytuje, czy można pobierać kosztą egzekucji przy egzekwowaniu długu Państwowego Banku Rolnego i na czyją korzyść?

Odpowiedź: Ustawa z dn. 31 lipca 1924 r. (Dz. Ust. R. P. Nr. 73, poz. 721) przewiduje prawo pobierania kosztów egzekucji jedynie przy przymusowym ściąganiu podatków bezpośrednich i należności stemplowych, wobec czego na pytanie należy odpowiedzieć negatywnie.

5. *Odpowiedź Urzędowi gminy Kosin.*

1) Sprawa dostarczenia mieszkań dla nauczycieli szkół powszechnych została wyjaśniona w Nr. 6 „Samorządu” z r. b. pod poz. 9. Okólnik nie może zmieniać przepisów ustawowych.

2) Nauczyciel użytkujący oddaną sobie do użytku rolę, nie ma prawa wyrąbywać drzew na tej roli rosnących. Jedynie drzewa uschłe, wyrwcone lub złamane należą do niego pod obowiązkiem zastąpienia ich innymi (art. 549 K. C.). Za wyrządzoną szkodę należy żądać odszkodowania na drodze sądowej.

6. *Odpowiedź: Panu Antoniemu Majchrowskiemu z Tarczyna:*

Zgodnie z przepisami § 19 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 17.6 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 51, poz. 523) odwołanie w sprawie wymiaru państwowego podatku od lokali należy składać w terminie 14 dniowym od daty otrzymania nakazu płatniczego. Datą tą w danym wypadku będzie data otrzymania nakazu za pośrednictwem poczty.

Ponieważ w danej sprawie Izba Skarbowa w Lublinie mogła omyłkowo rekurs potraktować, jako złożony w terminie spóźnionym, przeto należałoby się zwrócić do tejże Izby za pośrednictwem władzy wymiarowej (t. j. Wyd. Pow.) o ponowne rozpatrzenie — tembardziej, iż Wyd. Pow. winien sprawę tę wyjaśnić. Gdyby Izba ponownie odmówiła rozpatrzenia sprawy, należy wnieść zażalenie do Ministerstwa Skarbu.

7. *Odpowiedź: Sekretarzowi Magistratu m. Lubomla.*

W myśl przepisów rosyjskiej ustawy budowlanej (Zb. Pr. Ces. Ros. Tom XII, część I) zatwierdza plany na budynki przemysłowe (budowa i przebudowa) wojewoda. Drobnym remontem nie wymaga zatwierdzenia.

Uprawnionymi do wstrzymania kapitalnego remontu są w myśl przepisów cytowanej ustawy władze policyjne i Magistrat.

St. Pach.

8. *Pytanie:* P. St. Gajewski zapytuje, czy stałemu pomocnikowi pisarza gm. po odsłużeniu wojska przysługuje prawo objęcia z powrotem posady, zajmowanej przed służbą wojskową.

Odpowiedź: Sprawę powyższą na korzyść pracowników rozstrzyga art. 3 obowiązującej ustawy z dn. 15.VII 1920 r. o zabezpieczeniu bytu rodzinom osób, pełniących ochotniczą lub obowiązkową służbę wojskową (Dz. Ust. Nr. 62, poz. 403). Artykuł ten brzmi: „Stosunek pracodawcy do pracobiorcy, pełniącego służbę wojskową i do jego rodziny w przedmiocie najmu usług nie może być przez czas trwania służby wojskowej jednostronnie rozwiązany. Artykuł ten nie dotyczy płacy pobieranej przez pracobiorcę”.

9. *Pytanie:* P. J. Kinler zapytuje:

1) Czy pomocnikowi pisarza gminnego należy się dodatek na mieszkanie, jeżeli tak — to na jakiej podstawie i w jakiej wysokości dla żonatego i kawalera,

2) czy wypłacenia tego dodatku można żądać wstecz, np. od r. 1923.

Odpowiedź: 1) Pomocnikowi pisarza, zaszeregowanemu do pewnej grupy uposażenia, należy się dodatek na mieszkanie na podstawie § 1 rozporządzenia Prez. Rzpl. z dn. 30.XII 1924 r. (Dz. Ust. Nr. 118, poz. 1073), rozwiniętego w § 1 rozp. wykonanego z dn. 28.III 1925 r. (Dz. Ust. Nr. 32, poz. 231) i to w takiej samej wysokości, jak urzędnikowi państwowemu w odpowiedniej grupie

i w odpowiedniej miejscowości. Do dokładnego podania kwoty dodatku brak w pytaniu: grupy uposażenia pomocnika i liczby mieszkańców gminy.

2) Wypłacenia dodatku na mieszkanie można żądać jedynie od terminu dostosowania uposażeń pracowników komunalnych do uposażeń funkcjonariuszów państwowych, t. j. od dn. 1 lipca 1925 r.

10. *Pytanie:* P. pomocnik sekret. gm. Kryłów, pow. Hrubieszowski, zapytuje, czy należy mu się odszkodowanie i za ile miesięcy z powodu powołania go do wojska.

Odpowiedź: Jeżeli Pan, idąc do wojska, dobrowolnie zrezygnuje z posady, nie może pan żądać odszkodowania. Opierając się jednakże na postanowieniu art. 3 ustawy z dn. 15.VII.1920 r. (Dz. Ust. Nr. 62, poz. 403), ma Pan prawo żądać zarezerwowania dla siebie, zajmowanego dotąd stanowiska w gminie aż do czasu odbycia służby wojskowej i powrotu z wojska. Oczywiście nie należy się wtedy Panu ani odszkodowanie, ani pobory przez okres służby wojskowej.

Nie rozwijam tu szerzej trzeciej jeszcze ewentualności t. j. jeżeliby gmina — ze względu na pańską dłuższą nieobecność w gminie — chciała etat pomocnika pisarza obsadzić po Panu na stałe, a Pan nie miał również zamiaru wracać na to stanowisko. Wysokość odszkodowania zależy wtedy oczywiście od ugody.

11. *Pytanie:* P. Henryk Sikora, pom. sekr. gm. Smrock, pow. Makowskiego, który wnosił podanie do Urzędu gm. miasta Radymna (w Małopolsce) o wydanie mu 3 świadectw przynależności i 1 świadectwa moralności,

zapytuje, czy słusznie tenże Urząd pobrał od niego 10 zł. tytułem opłaty stempłowej za podanie i wymienione świadectwa i nakleń na nich znaczki stempłowe po 2 zł., skoro w myśl § 29 Przepisów Stempłowych, dołączonych do rozporządzenia Ministra Skarbu z dn. 24.IV 1923 r. (Dz. Ust. Nr. 44, poz. 298) zarówno podanie to, jak i świadectwa, powinny być wolne od opłat stempłowych.

Odpowiedź: Jeżeli Urząd gminny m. Radymna nakleń znaczki, zapomocą których uiszcza się państwową opłatę stempłową, t. j. jeżeli pobrał opłatę na rzecz Skarbu Państwa, to postąpił wbrew przepisom prawa. W myśl bowiem art. 1, pkt. 6, ustawy z dn. 7.IV 1922 r. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 315) i stosownie do § 29 Przepisów, wymienionych w pytaniu, podania, wnoszone do władz i urzędów samorządowych w sprawach, należących do własnego lub poruczonego zakresu działania gmin lub innych związków samorządowych, nie podlegają opłacie na rzecz Państwa. To samo dotyczy świadectw, wydawanych przez takie władze i urzędy. W niniejszym przypadku zatem zarówno podanie, jak i świadectwa, są wolne od opłaty na rzecz Państwa.

Zarówno jednakże od podania, jak i od świadectw, mógł wymieniony Urząd pobrać opłaty na rzecz miasta, a to t. zw. opłaty administracyjne na podstawie art. 27 ustawy z dn. 11 sierpnia 1923 r. (Dz. Ust. Nr. 94, poz. 747). Urząd gm. mógłby jednak opłatę taką pobierać tylko wtedy, jeżeli pobieranie tych opłat oraz ich wysokość zostały uchwalone przez Radę gm. i oczywiście nie za pomocą państwowych znaczków stempłowych.

H.

Komunikaty Zrzeszenia Samorządów.

W SPRAWIE DOSTAWY WĘGLA.

Wobec zmiany warunków zakomunikowanych nam przez Górnośląską Konwencję Węglową Zrzeszenie Samorządów Powiatowych będzie dostarczało węgiel od dnia 1-go września b. r. po cenach niżej wyszczególnionych bez ustępstwa 4% rabatu, mianowicie:

Węgiel gruby, kostka I—II i orzech I-a	po zł. 32.60
Orzech Ib	„ 29.80
Orzech II	„ 26.60
Groszek	„ 21.30
Pospółka	„ 25.30
Drobny II	„ 16.20
Miał	„ 11.10

Za 1 tonnę loco kopalnia skonto za gotówkę zmniejsza się do 7%.

W SPRAWIE SZCZEPIONKI PRZECIWI SZKARLATYNIE.

Wobec pojawienia się licznych wypadków szkarlatyny na terenie Rzeczypospolitej, Zrzeszenie Samorządów Powiatowych w porozumieniu z Państwowym Zakładem Higieny zorganizowało dostawę szczepionki zapobiegawczej przeciw szkarlatynie.

Wysyłkę dokonywuje się śpiesznie za pobraniem przez zaliczenie pocztowe. Szczepionkę wysyła się w opakowaniu:

Pudełko a 6 ampulek po 1 c. c.	zł. 6.—
Pudełko a 1 ampułka 5 c. c.	„ 2.—
Flaszka a 50 c. c.	„ 10.—

od cen powyższych Zrzeszenie ustępuje 25 proc. rabatu.

Zamówienia należy kierować pod adresem Zrzeszenia Samorządów Powiatowych w Warszawie, ul. Leśzczyńska Nr. 6, telefon 43-84.

DRZEWA OWOCOWE

ZNANE Z WŁOSKOWATEGO UKORZENIENIA
poleca PO NISKICH CENACH ze swych szkółek

GOSPODARSTWO SADOWE

JÓZEFÓW NAD WISŁĄ

(Województwo Lubelskie)

ROMANA HR. ROSTWOROWSKIEGO.

Rok założenia 1902. 3 medale złote.

Przestrzeń sadów i szkółek 210 morgów.

Ilustrowany cennik-katalog 1926/7 wysyła
się bezpłatnie na żądanie.

WYDZIAŁ POWIATOWY SEJMIKU w KOSTOPOLU

o g ł a s z a

KONKURS

na stanowisko

DWÓCH LEKARZY WETERYNARYJNYCH

Do posad tych przywłączone są uposażenia według VII grupy plac urzędników państwowych.

Ubiegający się o posady zechcą nadać Wydziałowi Powiatowemu w Kostopolu do dnia 1 października r. b. oferty wraz z życiorysem, dyplomem lekarskim i dowodami dotychczasowej praktyki.

Oferty nieuwzględnione pozostaną bez odpowiedzi.

Przewodniczący Wydziału Powiatowego
starosta

(—) Korkozowicz.

BIURO

PARCELACYJNO-AGRARNE

AGRONOMA

JÓZEFA KUBINA

POSIADA STAŁE PARCELE ROLNE
DOBRE I OŚRODKI

WARSZAWA, ŻÓRAWIA № 43 m. 1.

DRZEWA i KRZEWY OWOCOWE i OZDOBNE.
W celu nabycia pięknych drzewek i krzewów owocowych i ozdobnych, jak również wyborowych nasion warzywnych, pastewnych i kwiatowych oraz narzędzi ogrodniczych, radzimy zwrócić się do najstarszych ZAKŁADÓW OGRODNICZYCH C. ULRICH, istniejących od roku 1805 w Warszawie, przy ul. Ceglanej Nr. 11. Filja składu nasion i narzędzi — Sienkiewicza 11, d. własny. Cenniki na żądanie.

Drukarnia Zrzeszenia Samorządów Powiatowych

posiada na składzie i wysyła na zamówienia książki i karty meldunkowe dla rezerwistów.

*Zamówienia prosimy kierować pod adresem: Warszawa
Leszczyńska 6.*

22.05.13458/8/38

ZRZESZENIE SAMORZĄDÓW POWIATOWYCH

W WARSZAWIE Leszczyńska 6

Skrót telegraf. WARSZAWA „SAMPOW“

Telefony Młędzynieckie Nr. 177-30 i 43-84.

Załatwia wszelkie zlecenia instytucyj samorządowych w dziedzinie potrzeb gospodarczych:

DOSTARCZA:

WALCE SZOSOWE

parowe i motorowe firm krajowych i zagranicznych po cenach ściśle fabrycznych; wszelkie przyrządy do budowy dróg, jako to: taczki żelazne, łopaty, młoty do tłuczenia kamieni, oskardy

WĘGIEL OPAŁOWY

z kopalni górnośląskich, po cenach ściśle kopalnianych na dogodnych warunkach kredytowych

MATERJAŁY BUDOWLANE

Cement, Wapno z marmurów Kieleckich palone w piecach gazowych, największej wydajności zawierające 99,44% czystego wapna, Cegłę, Dachówki, piece kaflowe systemu profesora K. Adamieckiego, okucia budowlane

RADJO-ODBIORNIKI

Sporządzanie kosztorysów, przeprowadzanie instalacyj dla Instytucyj, Szkół, Domów Ludowych, Szpitali i lokali prywatnych Najnowszej konstrukcji Krajowej Wytwórni „Megohm“ o różnej mocy dla odbiorców różnych długości fal, a więc słuchania wszystkich stacyj europejskich, a w sprzyjających warunkach i amerykańskich

Wykonanie Instalacji oraz nauka obchodzenia się z aparatem odbywa się w ciągu jednej doby.

SZCZEGÓŁOWE INFORMACJE ORAZ OFERTY ODWROTNĄ POCZTĄ

Dogodne warunki kredytowe. Najniższe ceny.